

Jana Honzíková & Vít Zouhar

Milý Franku:

Dear Frank: (I.)

Dopisy Bohuslava Martinů Franku Rybkovi
z let 1941 až 1954

Bohuslav Martinů's letters to Frank Rybka
from 1941 to 1954

Mig' Frank:

Dear Frank: (1.)

Jana Honzíková & Vít Zouhar

Mig' Franku ;

Dear Frank: (I.)

Dopisy Bohuslava Martinů Franku Rybkovi
z let 1941 až 1954

Bohuslav Martinů's letters to Frank Rybka
from 1941 to 1954

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PALACKÝ UNIVERSITY OLMOUC

OLMOUC 2023

K tisku doporučili:

Reviewed and recommended by:

doc. MgA. et Mgr. Monika Holá, Ph.D.

Mgr. Jaromír Synek, Ph.D.

Vydáno za finanční podpory Grantové agentury České republiky GAČR v rámci projektu Kritická edice korespondence Bohuslava Martinů. Druhá část. Rodině, Franku Rybkovi a Karlu Šebánkovi, 22-24782S.

Published with the kind support of the Czech Science Foundation (GAČR) as a part of the project The Bohuslav Martinů's Correspondence. Critical Edition: Second Part. To His Family, Frank Rybka and Karel Šebánek, 22-24782S.

Neoprávněné užití tohoto díla je porušením autorských práv a může zakládat občanskoprávní, správněprávní, popř. trestněprávní odpovědnost.

Unauthorized use of the work is a breach of copyright and may be subject to civil, administrative or criminal liability.

© Jana Honzíková & Vít Zouhar, 2023

Translation © Thomas Prentis, 2023

© Palacký University Olomouc, 2023

1. vydání

First Edition

DOI: 10.5507/pdf.23.24464008

ISBN 978-80-244-6400-8 (print)

ISBN 978-80-244-6401-5 (online: iPDF)

ÚVODEM

INTRODUCTION

Korespondence Bohuslava Martinů (1890–1959) chrámovému varhaníkovi, violoncellistovi, sbormistru, hudebnímu pedagogovi, ale zejména blízkému příteli Franku Rybkovi (1895–1970) z let 1941–1959 představuje svou otevřeností a bezprostředností výjimečně přímočarý pohled na skladatelovy postoje, život a tvorbu. Tento soubor dopisů, které byly odesílány a adresovány ve 40. letech a počátkem 50. let ve Spojených státech a po roce 1952 v západní Evropě, nebyl ovlivněn obavami Martinů z cenzury ani z pohledů jiných nežádoucích čtenářů. Rybkovi proto s nadsázkou napsal 6. září 1953: „*Kdyby naše dopisy někdo četl tak by nás hned poslali asi do Sibíře.*“¹ Přestože si Martinů byl vědom, že některá jejich společná dobrodružství později sledovala jeho žena Charlotte Martinů,² o čemž svědčí drobné jinotaje a narážky v jeho listech, patří tato korespondence k nejotevřenějším písemným projevům skladatele. Frank Rybka se stal v roce 1941 blízkým přítelem Bohuslava Martinů. Skladatel s ním sdílel radosti

¹ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 6. září 1953 (CBM, PBM Kfr 1257).

² „*Prosím tě nezmiňuj se stále o R , ty víš že mi to všechno čte a pak mám peklo.*“ (CBM, PBM Kfr 1268). Takto žádal Martinů 22. července 1954 Franka Rybku, aby se v dopisech nezmiňoval o jeho důvěrné přítelkyni Rosalii Barstow. Oním čtenářem, kterého měl skladatel na mysli, byla jeho žena Charlotte Martinů. Proto Rybkovi v té době jen naznačoval své pobyty, plány nebo cesty do Itálie, kde jeho přítelkyně pobývala, a psal mu v jinotajích o „*vedlejší zemi*“ (CBM, PBM Kfr 1263) nebo „*sousední zemi*“ (CBM, PBM Kfr 1274).

The correspondence between Bohuslav Martinů (1890–1959) and the church organist, violoncellist, choirmaster, music teacher, but above all, his close friend Frank Rybka (1895–1970) from the years 1941–1959, often surprises due to the frankness and exceptionally direct view of the composer’s attitudes, life and work. This collection of letters, which was addressed and posted in the 1940s and early 1950s in the United States and after 1952 in Western Europe, remained uninfluenced by either Martinů’s censorship worries or the opinions of any unwanted readers. He wrote as much to Rybka on 6 September 1953: *“If anyone read our letters they’d send us straight to Siberia.”*¹ And despite later being aware that his wife Charlotte Martinů was following² some of their joint adventures, as seen in various light allusions, this correspondence nevertheless remains one of Bohuslav Martinů’s most open written self-expressions. In 1941, Frank Rybka became the composer’s close friend, someone he was able to share the joys of life with, just like his hardships, his appreciation of women and good food, alongside his health problems and last-

¹ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 6 September 1953 (CBM, PBM Kfr 1257).

² *“Please don’t keep mentioning R, you know that she reads all my stuff and then I get hell.”* (CBM, PBM Kfr 1268). Martinů made this request not to mention his girlfriend Rosalie Barstow on 22 July 1954. The reader the composer had in mind was his wife, Charlotte Martinů. This is why he only hinted at his stays, plans or trips to Italy to Rybka, since that was where his girlfriend lived, for example when alluding to a *“neighbouring country”* (CBM, PBM Kfr 1263, 1274).

života, své nesnáze, obdiv k ženám i dobrému jídlu, stejně jako své zdravotní potíže či ironické komentáře k dobovému politickému vývoji na obou stranách železné opony. Martinů věděl, že svého přítele mohl kdykoli požádat o pomoc, ať už s vyjednáváním honoráře, přeposláním pošty, nebo s odvozem v Americe a později v Evropě. Rybka byl také věrným souputníkem jejich prázdninových cest za „*dífkami*“, jak Martinů žertovně psal. Tento soubor písemností proto dokládá zmínky o skladatelových důvěrných přítelkyních Rosalii Barstow a Olze Schneeberger. Avšak právě tato dobrodružství a snaha o jejich utajení byly také důvodem, proč se některé popisované skutečnosti udály patrně jinak, než Martinů svému příteli v dopisech popsal. Obava z prozrazení tajných plánů byla někdy silnější než sdělení příteli.³

Soubor písemností Franku Rybkovi je současně významným svědectvím o průběhu práce na 14 skladbách Bohuslava Martinů. Dokládá zcela zásadní význam Franka Rybky při podnětu, přijetí zakázky Hanse Kindlera i pojmenování skladby *Thunderbolt P-47*, H 309. Objasňuje počátek inspirace k opeře *Mirandolina*, H 346, během jejich společného kem-

³ Dne 3. června 1954 Martinů sdělil Rybkovi: „*Nikam jsem neodejel do žádné země, pracoval jsem na opeře a tak jsem se k ničemu nedostal ani ku psaní.*“ (CBM, PBM Kfr 1267). Ze společného pohledu, který skladatel s přítelkyní Rosalíí Barstow zaslali Davidu Diamondovi 24. dubna 1954, je zřejmé, že cestovali po Toskánsku. Rosalie Barstow na pohlednici napsala: „*The ride from Florence to Siena was unbelievably beautiful, sun and shadows on that extraordinary Tuscan landscape, regret you weren't with us!*“ („Jízda z Florencie do Sieny byla neuvěřitelně nádherná, slunce a stín v této mimořádné toskánské krajině, litovali jsme, že jsi nebyl s námi!“) a Martinů k tomu připsal: „*Dear David, the exhibit [in Museo dell'Opera della Cattedrale in Siena] is fascinating.*“ („Drahý Davide, ta výstava je fascinující.“) (LOC, kopie v IBM, DiaD 1954-04-24).

ing effects of a serious injury as well as his ironic commentary on the political events of the time on both sides of the Iron Curtain. Martinů also knew he could ask his friend for help of any kind and anytime, either regarding his royalties, forwarding his mail or giving him a lift when in America and later in Europe. Rybka was also his faithful companion during their holiday jaunts after “*difky*” (“*girls*”), as Martinů liked to jokingly write. This explains why this collection of writings also documents mentions of the composer’s romantic liaisons, Rosalie Barstow and Olga Schneeberger. But it was these adventures and the attempt to keep them secret that led to certain described events taking place differently than Martinů would tell his friend in his letters. Worrying that his secret plans would be revealed sometimes outweighed open communication with his friend.³

At the same time, this collection of writings to Frank Rybka remain an important testament to the progress of Bohuslav Martinů’s work on 14 compositions. It shows the significant importance of Frank Rybka in regards to the inspiration and the later acceptance of Hans Kindler’s commission, or even the naming of the composition *Thunderbolt P-47*, H309. It explains the initial impulse behind the opera *Mirandolina*, H346, in their caravan during a camping trip to Deerland in

³ On 3 June 1954 Martinů wrote to Rybka: “*I didn’t travel anywhere to any country; I was working on the opera and so I didn’t have time for anything else, or to write.*” (CBM, PBM Kfr 1267). From their joint postcard that the composer and his girlfriend Rosalie Barstow sent to David Diamond on 24 April 1954, it is clear that they travelled around Tuscany. Rosalie Barstow wrote on the postcard: “*The ride from Florence to Siena was unbelievably beautiful, sun and shadows on that extraordinary Tuscan landscape, regret you weren’t with us!*” and Martinů added his own: “*Dear David, the exhibit [in Museo dell’Opera della Cattedrale in Siena] is fascinating.*” (copy at IBM, DiaD 1954-04-24).

pování v karavanu v Deerlandu v létě 1951⁴ a je také svědectvím o nerealizovaném operním námětu opery podle románu *Běsi* Fjodora Michajloviče Dostojevského. Dále dokládá práci na symfoniích č. 1, 2, 4 a 6, *Sonátě pro violoncello a klavír* č. 3, H340, opeře *Ženitba*, H341, *Sonátě pro klavír*, H350, i zahájení komponování kantáty *Hora tří světél*, H349. V dopisech Rybkovi se Martinů zmiňuje také o dokončení *Concerto da camera pro housle a smyčcový orchestr; klavír a bicí nástroje*, H285, *Symfonie* č. 4, H305, *Sonáty pro flétnu a klavír*, H306, *České rapsodie, pro housle a klavír*, H307, a vokálního cyklu *Petrklíč*, H348.⁵ Martinů se rovněž s Rybkou radil o sólistovi premiéry *Koncertu pro violoncello a orchestr* č. 2, H304, žádal, aby Frank Rybka domluvil s violoncellistou Diranem Alexianem novou nahrávku suity z baletu *Kuchyňská revue*, H161 A, anebo v korespondenci zmiňoval problémy s provozováním svých skladeb v komunisty ovládaném Československu. Tím vším je tento soubor dopisů výjimečný.

Rozsáhlá a dnes známá korespondence Bohuslava Martinů obsahuje více než čtyři tisíce položek. Velká část je uložena v archivech Centra Bohuslava Martinů v Poličce, Národního muzea – Českého muzea hudby v Praze, Moravského zemského muzea v Brně, Paul Sacher Stiftung v Basileji a Nadace Bohuslava Martinů v Praze. Množství dopisů je rozptýleno po archivech nakladatelských domů (Bärenreiter, Boosey & Hawkes, Universal Edition ad.), ochranných svazů (OSA, ASCAP), dalších institucí a privátních sbírek. Doposud byla zpřístupněna korespondence s dirigentem Václavem Talichem (Kuna, 1970, 1995), výběr dopisů do Poličky (Popelka 1996, 2013), čtyři svazky dopisů rodině do Poličky – do roku 1931 (Synek–Všetičková, 2019), z let 1932 a 1933 (Synek–Všetičková, 2020), z let 1934 a 1935

⁴ Dopis Martinů Franku Rybkovi, 21. srpna 1951 (CBM, PBM Kfr 1239).

⁵ Dopis Martinů Franku Rybkovi, 3. srpna 1954 (CBM, PBM Kfr 1269).

the summer of 1951.⁴ And it also bears witness to the never completed idea for an opera based on the novel *The Possessed* by Fyodor Dostoyevsky. It also documents the work done on symphonies No. 1, 2, 4 and 6, the *Sonata for Violoncello and Piano No. 3*, H340, the opera *The Marriage*, H341, the *Sonata for Piano*, H350, and even the initial work on the cantata *Mount of Three Lights*, H349.⁵ In his letters to Rybka, Martinů also mentions completing his *Concerto da camera for Violin and String Orchestra, Piano and Percussion Instruments*, H285, *Symphony No. 4*, H305, the *Sonata for Flute and Piano*, H306, the *Czech Rhapsody; for violin and piano*, H307, and the vocal cycle *Primrose*, H348. Martinů also discusses the soloist for the premiere of his *Concerto for Violoncello and Orchestra No. 2*, H304, with Frank Rybka, asks him to organise a new recording of the suite from the ballet *Kitchen Revue*, H161 A, with violoncellist Diran Alexanian or mentions problems with the performance of his compositions in Czechoslovakia under Communist rule. As a result, this collection of letters is unique.

What we know today of Bohuslav Martinů's voluminous correspondence contains over four thousand items. A significant portion is housed in the archives of the Bohuslav Martinů Centre in Polička, the National Museum – Czech Museum of Music in Prague, the Moravian Museum in Brno, Paul Sacher Stiftung Basel and the Bohuslav Martinů Foundation in Prague. A number of letters are spread out among the archives of publishing houses (Bärenreiter, Boosey & Hawkes, Universal Edition, and others), civil rights organisations (OSA, ASCAP), other institutions and private collections. Those so far published include his correspondence with the conductor Václav Talich (Kuna, 1970, 1995),

⁴ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 21 August 1951 (CBM, PBM Kfr 1239).

⁵ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 3 August 1954 (CBM, PBM Kfr 1269).

(Synek – Všeticková, 2021) a z let 1936 a 1937 (Synek – Všeticková, 2023), vzájemná korespondence s Českou akademií věd a umění (Maýrová, 2000), vzájemná korespondence se spisovatelem Nikosem Kazantzakisem (Březina – Dostálová, 2003), dopisy dirigentu Zdeňku Zouharovi (Zouhar – Zouhar, 2008), výběr dopisů nakladatelskému pracovníkovi Karlu Šebánkovi (Brádková, 2010), dopisy básníku Miloslavu Burešovi (Zouhar – Coufalová, 2017), korespondence skladatelovu životopisci Miloši Šafránkovi (Zouhar – Coufalová, 2019a, 2019b), korespondence Janu Novákovi, skladateli a žáku Martinů (Flašar – Žůrek, 2021) a korespondence právníku Janu Löwenbachovi (Libra, 2022).

Komentované kritické vydání korespondence Bohuslava Martinů Franku Rybkovi vychází z edičních zásad a koncepce souborné edice dopisů B. Martinů, jejíž je součástí a v níž byly doposud publikovány svazky Miloslavu Burešovi (Zouhar – Coufalová, 2017), Miloši Šafránkovi (Zouhar – Coufalová, 2019a, 2019b) a rodině v Poličce (Synek – Všeticková, 2019, 2020, 2021, 2023). Edice korespondence Franku Rybkovi zpřístupňuje v autentické podobě a s bohatým komentářem 109 písemností skladatele, z toho 99 dopisů, šest pohlednic a tři korespondenční lístky, které skladatel poslal Franku Rybkovi v letech 1941–1959. Jeden dopis,⁶ který je součástí tohoto souboru, byl adresován Francisi Jamesi Rybkovi (nar. 1935), mladšímu synovi Franka Rybky, který se později stal lékařem a plastickým chirurgem. Celý soubor písemností Bohuslava Martinů se až na dvě výjimky dochoval v pozůstalosti Franka Rybky, jež byla uložena u jeho rodiny. Takřka všechny tyto dopisy daroval F. James Rybka v březnu roku 2018

⁶ Nedatovaný dopis Bohuslava Martinů F. Jamesi Rybkovi ze srpna 1959 (CBM, PBM Křr 1325).

a selection of his letters to Polička (Popelka, 1996, 2013), four volumes of letters to his family in Polička – before 1931 (Synek–Všetičková, 2019), from the years 1932 and 1933 (Synek–Všetičková, 2020), from the years 1934 and 1935 (Synek–Všetičková, 2021) and from the years 1936 and 1937 (Synek–Všetičková, 2023), his mutual correspondence with the Czech Academy of Sciences and Arts (Maýrová, 2000), his mutual correspondence with the author Nikos Kazantzakis (Březina–Dostálová, 2003), his letters to the composer Zdeněk Zouhar (Zouhar–Zouhar, 2008), a selection of his letters to the publishing house employee, Karel Šebánek (Brádková, 2010), letters to the poet Miloslav Bureš (Zouhar–Coufalová, 2017), correspondence with the composer's biographer Miloš Šafránek (Zouhar–Coufalová, 2019a, 2019b), correspondence with Jan Novák, composer and student of Martinů (Flašar–Žůrek, 2021) and correspondence with the lawyer Jan Löwenbach (Libra, 2022).

This annotated critical edition of the Bohuslav Martinů's correspondence to Frank Rybka makes use of the editorial principles and conception of the collected edition of the letters of B. Martinů, of which it is a part. The currently published volumes include letters to Miloslav Bureš (Zouhar–Coufalová, 2017), to Miloš Šafránek (Zouhar–Coufalová, 2019a, 2019b) and to his family in Polička (Synek–Všetičková, 2019, 2020, 2021, 2023). This edition of the correspondence to Frank Rybka makes accessible – in an authentic way and with rich commentary – 109 documents of the composer, including 99 letters, six picture postcards and three plain postcards sent by the composer to Frank Rybka between the years of 1941–1959. One of the letters⁶ in this collection was addressed to Francis James Rybka (born 1935), to the younger son of Frank Rybka, who later became a medical doctor and plastic surgeon.

⁶ Undated letter from Bohuslav Martinů to F. James Rybka from August 1959 (CBM, PBM Kfr 1325).

Městskému muzeu a galerii v Poličce. Jeden dopis z této pozůstalosti není součástí kolekce v Poličce a je v kopii uložený v Institutu Bohuslava Martinů (kopie v IBM, Ryb 1953-05-27). Pouze dva dopisy Martinů adresované Franku Rybkovi jsou uloženy v Národním muzeu – Českém muzeu hudby ČMH 1, hudebně-historickém oddělení, ve fondu nenotových rukopisů s inventárními čísly G 7008 a G 7009 (dále jen ČMH, G 7008, G 7009). Tyto dopisy darovala v roce 1971 Louise Frey Worham z druhé části pozůstalosti Franka Rybky, patrně uložené do roku 1970 v italském San Remu. Do edice jsou zařazeny také ojediněle dochované písemnosti adresované Bohuslavu Martinů, konkrétně jeden dopis, jedna zálepka a jedna pohlednice od Franka Rybky.

Sbírka darovaná Francisem Jamesem Rybkou Městskému muzeu a galerii v Poličce měla původně 107 položek, z toho 104 číslovaných rukou F. Jamese Rybky, datovaných v rozpětí let 1941 až 1959. K tomu bylo připojeno dalších sedm položek tzv. nezařazených, z nichž jen jedna pohlednice byla adresována Franku Rybkovi od Bohuslava Martinů. Zbýlých šest položek jsou dopisy Rybkovi od jiných odesílatelů, skladatelovy sestry Marie Martinů, Maji Sacherové, Miloše Šafránka. Součástí je také telegram od Charlotte Martinů, ve kterém oznamovala Franku Rybkovi úmrtí skladatele. Součástí jednoho z dopisů Martinů Rybkovi byl také dnes zřejmě jediný známý fragment dopisu Rosalie Barstow Bohuslavu Martinů z 30. července 1951 (CBM, PBM Kd 600). Většina písemností v původní kolekci jsou autografy Bohuslava Martinů, pět položek je kopiemi autografů. Rukopisné položky (celkem 75) jsou datovány léty 1941–1956. Písemnosti z pozdějších let jsou strojopisné (34). U několika dopisů z let 1958–1959 se dochovaly také obálky. Každá položka nese signaturu platnou

With two exceptions, the entire collection of Bohuslav Martinů's writings to Frank Rybka has been preserved in the estate of Frank Rybka. It was located with his family. Almost all of these letters were donated by F. James Rybka in March 2018 to the Municipal Museum and Gallery in Polička. One letter from the estate is not part of the Polička collection and its copy is stored at the Bohuslav Martinů Institute (copy at IBM, Ryb 1953-05-27). Only two Martinů's letters addressed to Frank Rybka are located in the National Museum – Czech Museum of Music ČMH 1, Department of Music History, Collection of non-musical manuscripts call No. G 7008 and G 7009 (here after ČMH, G 7008, G 7009). These were donated in 1971 by Louise Frey Worham from the second part of Frank Rybka's estate, apparently kept in San Remo, Italy, until 1970. The edition also includes uniquely preserved one letter, one lettercard and one postcard from Frank Rybka to Bohuslav Martinů.

The collection donated by Francis James Rybka to the Municipal Museum and Gallery in Polička originally contained 107 items, including 104 numbered in the hand of F. James Rybka, dated to a range of years between 1941 and 1959. Added to this, were a further seven uncategorised items, out of which only one postcard was addressed to Frank Rybka from Bohuslav Martinů. The remaining six items are letters to Rybka from other senders, the composer's sister Marie Martinů, Maja Sacher, Miloš Šafránek. It includes a telegram from Charlotte Martinů, in which she informed Frank Rybka of the composer's death. One of Martinů's letters to Rybka also included the fragment of a letter from Rosalie Barstow to Bohuslav Martinů, probably the only one known today, from 30 July 1951 (CBM, PBM Kd 600). Most of the manuscripts are autographs of Bohuslav Martinů, five items are copies of autographs. The handwritten items (a total of 75) are dated be-

v Centru Bohuslava Martinů (CBM, PBM Kfr 1217 až Kfr 1325). Všechny písemnosti byly v Centru Bohuslava Martinů digitalizovány a zrestaurovány, včetně odlepení původních čísel na žlutých přelepkách. Tato edice nově seřadila a přečíslovala celou kolekci a nahradila předchozí stav, kdy bylo evidováno více položek pod jedním číslem. Chronologicky je zde zařazena také jedna písemnost uložená pouze v kopii v Institutu Bohuslava Martinů v Praze (kopie v IBM, Ryb 1953-05-27) a dvě položky uložené v Národním muzeu – Českém muzeu hudby (ČMH, G 7008, G 7009). Celkem se tedy jedná o 100 dopisů, šest pohlednic a tři korespondenční lístky, které jsou součástí kolekce písemností Bohuslava Martinů Franku Rybkovi. Jeden z nich byl adresován F. Jamesi Rybkovi a bude součástí II. dílu. Na základě pramenného výzkumu došlo k doplnění a korigování lokace a datace u několika dopisů.

Korespondence Bohuslava Martinů s Frankem Rybkou se až na tři dnes známé výjimky dochovala pouze jednostranně. Písemnosti uložené v Centru Bohuslava Martinů v Poličce pod signaturou Kd dokládají, jak skladatel jen zřídka uschoval přijatou korespondenci. To platí také pro písemnosti, které obdržel od Franka Rybky. Dnes jsou známy pouze jeden dopis, jedna zálepka a jedna pohlednice, které skladatel přijal od Franka Rybky. Dopis je nedatovaný, avšak z kontextu lze určit přibližnou dataci na počátek července 1952. Je součástí pozůstalosti po malíři Rudolfu Kunderovi (kopie v IBM, Ryb BM 1952-00-00). Zálepka je z 6. října 1956 (CBM, PBM Kd 358). Třetí písemností je pohlednice, již Frank Rybka zaslal skladateli z návštěvy jeho rodiny v Poličce, kterou absolvoval s dirigentem Břetislavem Bakalou a jeho ženou Marií v létě 1957. Pohlednice je datována 13. srpna 1957 (CBM, PBM Kd 428). Také tyto přijaté písem-

tween 1941–1956. Documents from the later years are typewritten (34). The envelopes were also preserved for several letters between 1958–1959. Each item carries the valid call numbers of the Bohuslav Martinů Centre (CBM, PBM Kfr 1217 to Kfr 1325). Each document was digitalised and restored at the Bohuslav Martinů Centre, including peeling off the yellow stickers with the previous numbering. The whole collection was re-numbered to fix the chronology and the earlier practice of including multiple items under a single number, as well as to insert one document in the edition stored only as a copy at the Bohuslav Martinů Institute in Prague (copy at IBM, Ryb 1953-05-27) and two items stored at the National Museum – Czech Museum of Music (ČMH G 7008, G 7009). Altogether, the collection of writings of Bohuslav Martinů to Frank Rybka therefore includes 100 letters, six picture postcards and three plain postcards. One of them was addressed to F. James Rybka and will be part of Part II. As a result of primary-source research, the location and dating of several letters was amended or corrected.

The correspondence of Bohuslav Martinů with Frank Rybka was preserved only in one direction, apart from three exceptions known today. The documents stored at the Bohuslav Martinů Centre in Polička under the Kd call Nos. show how rarely the composer kept any correspondence he received. This also applies to any papers he received from Frank Rybka. Today we know of only one letter, one lettercard and one postcard that the composer received from Frank Rybka. The letter is undated, however from the context one can determine its approximate date as early July 1952. It is part of the estate of painter Rudolf Kundera (copy at IBM, Ryb BM 1952-00-00). The lettercard is from 6 October 1956 (CBM, PBM Kd 358). The third document is a group postcard that Frank Rybka sent to the composer

nosti od Franka Rybky jsou do edice korespondence chronologicky začleněny.

Soubor písemností Bohuslava Martinů Franku Rybkovi je vzhledem ke svému rozsahu publikován ve dvou svazcích zrcadlové česko-anglické edice. První svazek je ohraničen daty 7. července 1941 (CBM, PBM Kfr 1217) a 29. listopadu 1954 (CBM, PBM Kfr 1274), druhý 23. lednem 1955 (CBM, PBM Kfr 1275) a 12. červencem 1959 (CBM, PBM Kfr 1324). Tento první svazek nazvaný *Milý Franku: I. Dopisy Bohuslava Martinů Franku Rybkovi z let 1941 až 1954* obsahuje 60 písemností, které zaslal skladatel Franku Rybkovi. Jedná se o 52 dopisů, pět pohlednic a tři korespondenční lístky, včetně již zmíněného fragmentu dopisu Rosalie Barstow Bohuslavu Martinů. Dnes nelze s jistotou určit, zda je soubor kompletní. Avšak vzhledem k velkým časovým rozestupům v písemnostech z druhé poloviny 40. let a chybějící korespondenci z let 1948 až 1950 lze předpokládat, že nikoli. Pro doložení neexistence konkrétních písemností chybějí jednoznačné důkazy, ať už ze související korespondence, nebo z dalších pramenů. Darovaný soubor dopisů není kompletní. Neobsahuje například dopis z 27. května 1953 (kopie v IBM, Ryb 1953-05-27), jehož kopie je uložena v Institutu Bohuslava Martinů, ani originál dopisu z 2. června 1944, který je v Poličce uložen v kopii. F. James Rybka k tomu poznamenal: „*Original Letter given to Matt Krejci, Sacramento flutist on March 17, 2017 F James Rybka.*“ (CBM, PBM Kfr 1126). V prvním svazku *Milý Franku: I.* je také dopis Franka Rybky skladateli z července 1952, který se jako jediný z let 1941 až 1954 dochoval. Do publikace je zařazen chronologicky mezi dopisy Bohuslava Martinů (kopie v IBM, Ryb 1952-00-00).

from their joint visit of his family in Polička, which he undertook together with conductor Břetislav Bakala and his wife Marie in the summer of 1957. The postcard is dated 13 August 1957 (CBM, PBM Kd 428). These writings received from Frank Rybka are also included chronologically in this edition of the correspondence.

Due to the size of the collection of letters from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, it is published in two volumes of a mirrored Czech-English edition. The first volume covers the dates between 7 July 1941 (CBM, PBM Kfr 1217) and 29 November 1954 (CBM, PBM Kfr 1274), the second between 23 January 1955 (CBM, PBM Kfr 1275) and 12 July 1959 (CBM, PBM Kfr 1324). This first volume, titled *Dear Frank: I. Bohuslav Martinů's letters to Frank Rybka from 1941 to 1954*, contains 60 writings sent by the composer to Frank Rybka, including 52 letters, five picture postcards and three plain postcards and contains the above-mentioned fragment of a letter from Rosalie Barstow to Bohuslav Martinů. We cannot today say with any certainty, whether or not the collection is complete. However, taking into account the large intervals between the letters in the second half of the 1940s and the missing correspondence from between 1948 to 1950, we can surmise that it is not. We lack incontrovertible evidence to prove the nonexistence of certain writings, either from related correspondence or from other sources. The donated set of letters is not complete. For example, it does not contain the letter dated 27 May 1953 a copy of which is kept in the Bohuslav Martinů Institute (copy at IBM, Ryb 1953-05-27). It also did not contain the original letter of June 2, 1944, which is stored in a copy in Polička. F. James Rybka commented: "*Original Letter given to Matt Krejci, Sacramento flutist [sic] on March 17, 2017 F James Rybka.*" (CBM, PBM Kfr 1126). The first volume, *Dear Frank: I.*, also contains

K tomu, aby bylo možné co nejdetailněji objasnit popisované skutečnosti nebo jen stručné zmínky uvedené v písemnostech Bohuslava Martinů, je v komentářích citována související korespondence s mnoha dalšími adresáty, s rodinou v Poličce, manželkou Charlotte Martinů, Rudolfem Firkušným, Janem Löwenbachem, Milošem Šafránkem, Karlem Šebánkem, Frances Ježkovou, Janem Novákem, Davidem Diamondem, Marcelem Mihalovicim, Olgou Schneeberger, Sergejem Kusevickým, Charlesem Munchem, Paulem Sacherem, Františkem Bartošem a také s představiteli různých institucí (Guggenheim Foundation, Boosey and Hawkes, Universal Edition a jiné). Cenné informace přinášejí i citace z přijaté korespondence, kterou skladateli zaslali Paul Sacher, Charles Munch, Sergej Kusevickij a další. Celkový obraz doplňují vzpomínky skladatelovy ženy Charlotte Martinů⁷ i vzpomínky Rybkových synů Borise Igora Rybky⁸ a Francise Jamese Rybky.⁹ Obsáhlé komentáře čerpají ze souvisejících pramenů a nejnovějšího stavu pramenného výzkumu, autografních partitur skladatele a dobových programů, díky nimž bylo možné některé dosavadní informace upřesnit a korigovat.¹⁰

Písemnosti Bohuslava Martinů odeslané Franku Rybkovi jsou v tomto prvním svazku rámovány 7. červencem 1941 a 29. listopadem 1954. Skladatel v nich zpočátku používal neutrální oslovení „Milý

⁷ Martinů, Charlotte, 2003.

⁸ Rybka, Boris I., 1993.

⁹ Rybka, F. James, 1993; Rybka, 2011.

¹⁰ Dokončení opery *Mirandolina*, H 346, 30. června 1954 (Bärenreiter, Kassel, kopie v IBM, 346/A, s. 216), cyklu *Petrklíč*, H 348, 3. srpna 1954 (ZZ, BM 3, Zouhar–Zouhar, 2008, s. 54) ad.

a letter from Frank Rybka to the composer from July 1952, which is the only one that has survived from 1941 to 1954, and is included in the publication chronologically among Bohuslav Martinů's letters (copy at IBM, Ryb 1952-00-00). In order to shed as much light on the details of the described events as possible or explain brief mentions throughout the writings of Bohuslav Martinů, the comments include citations of the relevant correspondence with a plethora of further recipients, such as the family in Polička, his wife Charlotte Martinů, Rudolf Firkušný, Jan Löwenbach, Miloš Šafránek, Karel Šebánek, Frances Ježková, Jan Novák, David Diamond, Marcel Mihalovici, Olga Schneeberger, Serge Koussevitzky, Charles Munch, Paul Sacher, František Bartoš as well as representatives of institutions (Guggenheim Foundation, Boosey & Hawkes, Universal Edition and others). This information is also supplemented with citations from correspondence received by the composer from Paul Sacher, Charles Munch, Serge Koussevitzky and others. The overall picture is complemented by the memories of the composer's wife, Charlotte Martinů⁷, the memoirs of Frank Rybka's sons, Boris Igor Rybka⁸ and Francis James Rybka.⁹ Further extensive commentary draws on related sources and the latest primary-source research including autograph scores from the composer and period concert programmes, clarifying and correcting previous information.¹⁰

The writings of Bohuslav Martinů sent to Frank Rybka are bracketed by the date 7 July 1941 and 29 November 1954 in this first volume. The composer ini-

⁷ Martinů, Charlotte, 2003.

⁸ Rybka, Boris I., 1993.

⁹ Rybka, F. James, 1993; Rybka, 2011.

¹⁰ Completion of the opera *Mirandolina*, H346, 30 June 1954 (Bärenreiter, Kassel, copy at IBM, 346/A, p. 216), cycle *Primrose*, H348, 3 August 1954 (ZZ, BM 3, Zouhar–Zouhar, 2008, p. 55) etc.

příteli“, zcela výjimečně anglické „*Dear Frank*“¹¹, ale nejčastěji nesklonné „*Milý Frank!*“¹². Od roku 1942 ojedinele používal žertovná oslovení „*Milý Rybi*“¹³, „*Milý Rypi*“¹⁴, „*Milý Rybičky*“¹⁵ anebo „*Vážerý pane Domáci*“¹⁶. Od roku 1952 se v korespondenci nejčastěji vyskytuje české oslovení „*Milý Franku*“:¹⁷ s americkou dvojtečkou místo čárky. Výjimečně je Martinů střídal s poitalštěnou variantou křestního jména „*Milý Frankonetti*“¹⁸ či „*Milý Franconetti*“¹⁹. Tyto změny skladatel prováděl pod vlivem svých italských cest.

Martinů se s Rybkou znal od 20. let. Dokládá to mj. dopis skladatele Břetislavu Bakalovi, dirigentu a Rybkovu příteli, z října 1926.²⁰ V březnu Martinů zaslal partituru baletu *Kdo je na světě nejmocnější*, H 133, do Spojených států amerických.²¹ Později požadoval partituru zpět, a proto 3. října 1926 Břetisla-

¹¹ Dopis Bohuslavu Martinů Franku Rybkovi, 18. června 1942 (ČMH, G 7008).

¹² Dopis Bohuslavu Martinů Franku Rybkovi, 18. června 1942, 26. října 1943 (CBM, PBM Kfr 1225), 28. června 1945 (CBM, PBM Kfr 1227), 11. července 1945 (CBM, PBM Kfr 1228) ad.

¹³ Dopis Bohuslavu Martinů Franku Rybkovi, 13. července 1942 (CBM, PBM Kfr 1220), 2. července 1944 (CBM, PBM Kfr 1226).

¹⁴ Dopis Bohuslavu Martinů Franku Rybkovi, 31. května 1943 (CBM, PBM Kfr 1223).

¹⁵ Dopis Bohuslavu Martinů Franku Rybkovi, 18. července 1945 (CBM, PBM Kfr 1229).

¹⁶ Dopis Bohuslavu Martinů Franku Rybkovi, 30. srpna 1943 (CBM, PBM Kfr 1224).

¹⁷ Dopis Bohuslavu Martinů Franku Rybkovi, 16. května 1953 (CBM, PBM Kfr 1249).

¹⁸ Dopis Bohuslavu Martinů Franku Rybkovi, 27. května 1953 (kopie v IBM, Ryb 1993-05-27).

¹⁹ Dopis Bohuslavu Martinů Franku Rybkovi, 28. března 1954 (CBM, PBM Kfr 1265).

²⁰ Autoři děkují Jaromíru Synkovi za laskavé upozornění na tuto zmínku Bohuslava Martinů.

²¹ Dopis Bohuslava Martinů Břetislavu Bakalovi, 10. března 1926 (MZM, kopie v IBM, Bak 1926-03-05).

tially used the neutral salutation “*Milý příteli*” (“*Dear friend*”), exceptionally the English “*Dear Frank*”¹¹, but mostly the non-inflected “*Milý Frank!*”¹². From 1942 onwards he occasionally used the joke greeting “*Milý Rybi*”¹³ (“*Dear Fishy*”), “*Milý Rypí*”¹⁴ (alt. spelling), “*Milý Rybičky*”¹⁵ (“*Dear Little Fishes*”) or “*Vážený pane Domáci*” (“*Esteemed Master of the house*”) ¹⁶. From 1952 onward he most often used the Czech “*Milý Franku:*”¹⁷ (“*Dear Frank*”) with the American colon instead of a comma. Sometimes he alternated with an Italianised variant of the first name “*Dear Frankonetti*”¹⁸ or “*Dear Franconetti*”¹⁹. The composer made these changes under the influence of his Italian travels.

Martinů had known Rybka since the 1920s. This is evidenced, among other things, by a letter from the composer to the conductor and to Rybka’s friend, Břetislav Bakala, dated October 1926.²⁰ In March, Martinů sent the score of the ballet *Who Is the Most Powerful in the*

¹¹ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 18 June 1942 (ČMH G 7008).

¹² Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 18 June 1942, 26 October 1943 (CBM, PBM Kfr 1225), 28 June 1945 (CBM, PBM Kfr 1227), 11 June 1945 (CBM, PBM Kfr 1228) and others.

¹³ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 13 July 1942 (CBM, PBM Kfr 1220), 2 July 1944 (CBM, PBM Kfr 1226).

¹⁴ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 31 May 1943 (CBM, PBM Kfr 1223).

¹⁵ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 18 July 1945 (CBM, PBM Kfr 1229).

¹⁶ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 30 August 1943 (CBM, PBM Kfr 1224).

¹⁷ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 16 May 1953 (CBM, PBM Kfr 1249).

¹⁸ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 27 May 1953 (copy at IBM, Ryb 1993-05-27).

¹⁹ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 28 March 1954 (CBM, PBM Kfr 1265).

²⁰ The authors would like to thank Jaromír Synek for kindly pointing out this mention of Bohuslav Martinů.

vu Bakalovi napsal: „*Nevíte nic, co se děje v Americe? Byl jsem v Paříži až do konce srpna, ale nepřišlo ani vyřízení, ani balík od p. Rybky. Nemáte snad od něho nějakých zpráv, ohledně toho, zdali vyzvedl partitury k sobě?*“²² Frank, resp. František Rybka byl zřejmě znám také skladatelovým sourozencům, a proto jim Martinů 29. září 1945 napsal: „*Mám tu moc dobrého kamaráda, na kterého se asi pamatujete protože jeden čas chodil za Vl. Tylovou – je to F Rybka, trochu divoký, ale zlaté srdce.*“²³ Dle F. Jamese Rybky se oba krajané setkali v Paříži v září 1924, když Rybka společně s Břetislavem Bakalou cestoval do Spojených států.²⁴ Bylo to však až o rok později, kdy Bakala krátce před svým odjezdem z Evropy získal v Paříži turistické vízum do USA a kdy se pravděpodobně všichni tři setkali v Paříži. Dne 12. září 1925 Frank Rybka s Břetislavem Bakalou odpluli z francouzského Cherbourgu do New Yorku.²⁵ Kromě tohoto setkání

²² Dopis Bohuslava Martinů Břetislavu Bakalovi, 3. října 1926 (MZM, kopie v IBM, Bak 1926–10–03).

²³ Dopis Bohuslava Martinů rodině do Poličky, 29. září 1945 (CBM, PBM Kr 309).

²⁴ Rybka, 2011, s. 101.

²⁵ Břetislav Bakala cestoval s Frankem Rybkou do Spojených států. Na lodi Lancastria pluli z francouzského Cherbourgu do New Yorku od 12. do 22. září 1925. Dokládá to seznam pasažérů („*List of Manifest of Alian Passengers for the United [States]*”). „*Bretielaw [Bretislaw] Bakala*“ (The National Archives and Records Administration; Washington, D.C. *Passenger and Crew Lists of Vessels Arriving at and Departing from Ogdensburg, New York, 5/27/1948–11/28/1972*; Microfilm Serial or NAID: T715, 1897–1957. Ancestry.com. *New York, U.S., Arriving Passenger and Crew Lists (including Castle Garden and Ellis Island), 1820–1957* [database on-line]. Lehi, UT, USA: Ancestry.com Operations, Inc., 2010. [cit. 1. srpna 2023]. Dostupné z: https://www.ancestry.com/discoveryui-content/view/2001481053:7488?tid=&pid=&queryId=c4f9f948aa8e89855acfe1466235a617&_phsrc=Zeq220&_phstart=successSource). „*Grancis [Francis] Rybka*“ (The National Archives and Records Administration; Washington, D.C. *Passenger and Crew Lists of Vessels Arriving at and Departing*

World, H 133, to the United States of America.²¹ Later, he demanded the score back, and therefore wrote to Břetislav Bakala on 3 October 1926: “*You don’t know anything about what’s going on in America? I was in Paris until the end of August, but neither the processing nor the package from Mr. Rybka arrived. Have you any news from him as to whether he has picked up the scores?*”²² Frank, or rather František, Rybka was apparently also known to the composer’s siblings, and therefore Martinů wrote to them on 29 September 1945: “*I have a very good friend here, who you will likely remember because at one time he used to court Vl. Tylová – it is F Rybka, a bit of a wild one, but with a heart of gold.*”²³ According to F. James Rybka both countrymen met in Paris in September 1924, when Rybka was travelling with Břetislav Bakala to the United States.²⁴ However, it was not until a year later, shortly before his departure from Europe, that Bakala obtained a tourist visa to the United States in Paris, and that all three of them probably met in Paris. On 12 September 1925, Frank Rybka and Břetislav Bakala sailed from Cherbourg, France, to New York.²⁵ In addition to this meeting, and the above-

²¹ Letter from Bohuslav Martinů to Břetislav Bakala, 10 March 1926 (MZM, copy at IBM, Bak 1926-03-05).

²² Letter from Bohuslav Martinů to Břetislav Bakala, 3 October 1926 (MZM, copy at IBM, Bak 1926-10-03).

²³ Letter from Bohuslav Martinů to his family in Polička, 29 September 1945 (CBM, PBM Kr 309).

²⁴ Rybka, 2011, p. 101.

²⁵ Břetislav Bakala travelled with Frank Rybka to the United States. They sailed on the *Lancastria* from Cherbourg, France, to New York from 12 to 22 September 1925. This is evidenced by the list of passengers (“*List of Manifest of Alian Passengers for the United [States]*”). “*Bretielaw [Bretislaw] Bakala*” (The National Archives and Records Administration; Washington, D.C. *Passenger and Crew Lists of Vessels Arriving at and Departing from Ogdensburg, New York, 5/27/1948–11/28/1972*; Microfilm Serial or NAID: T715, 1897–1957. Ancestry.com. *New York, U.S., Arriving Passenger and Crew Lists (including Castle Garden and Ellis Island), 1820–1957* [database

a zmiňovaného dopisu z 3. října 1926²⁶ je znám ještě jeden pravděpodobný kontakt obou umělců, na který upozornil rovněž Jaromír Synek. Když Bohuslav Martinů popisoval 1. března 1937 rodině do Poličky zájem o *Koncert pro violoncello a orchestr č. 1*, H196 I, patrně měl na mysli právě Franka Rybku: „[...] *také mi psal jeden Čech tam z orchestru jakou měli radost, je tam více Čechů muzikantů, chce abych mu poslal ten čelový koncert.*“²⁷ Nicméně dnes nejsou známe žádné písemnosti mezi Martinů a Rybkou, které by předcházely rok 1941.

Frank Rybka (původním jménem František Josef²⁸, později také Franz, Francis) se narodil 19. května 1895 v Babičích na Zlínsku. Rodina přesídlila do Brna a tam pak studoval v letech 1910 až 1913 na varhanické škole, kterou vedl Leoš Janáček. Částečně z existenčních důvodů odcestoval v roce 1913 za prací do USA, kde působil nejprve v Youngstownu, později ve Filadelfii a v New Yorku na Long Islandu jako chrámový varhaník, ředitel kůru, sbormistr a později také jako violoncellista. Americké občanství získal

from Ogdensburg, New York, 5/27/1948–11/28/1972; Microfilm Serial or NAID: T715, 1897–1957. Ancestry.com. *New York, U.S., Arriving Passenger and Crew Lists (including Castle Garden and Ellis Island), 1820–1957* [database on-line]. Lehi, UT, USA: Ancestry.com Operations, Inc., 2010. [cit. 1. srpna 2023]. Dostupné z: https://www.ancestry.com/discoveryui-content/view/2001481922:7488?tid=&pid=&queryId=9fc11ba83c-fa4c83dd6c22177eacfd6d&_phsrc=Zeq271&_phstart=succesSource).

²⁶ Dopis Bohuslava Martinů Břetislavu Bakalovi, 3. října 1926 (MZM, kopie v IBM, Bak 1926-10-03).

²⁷ Dopis Bohuslava Martinů rodině do Poličky, 1. března 1937 (CBM, PBM Kr 206; Synek – Všeticková, 2023, s. 286).

²⁸ *Rodní a křestní kniha Babičká. Kniha III*, s. 116, číslo knihy: 11212, snímek č. 118. [cit. 1. srpna 2023]. Dostupné z: <https://www.mza.cz/actapublica/matrika/detail/9350?image=21600010-000253-003377-000000-011212-000000-00-B04806-01170.jp2>.

mentioned letter of 3 October 1926²⁶, we know of one more likely contact of both artists, as noted by Jaromír Synek too. When Bohuslav Martinů wrote on 1 March 1937 to his family in Polička concerning the interest in his *Concerto for Violoncello and Orchestra No. 1*, H 196, he presumably had Frank Rybka on his mind: “[...] *one Czech also wrote to me there from the orchestra how happy they were to have more Czech musicians, he wants me to send him the cello concerto.*”²⁷ Despite this, today we know of no writings from Martinů to Rybka from before the year 1941.

Frank Rybka (originally František Josef²⁸, later Franz and Francis Rybka) was born on 19 May 1895 in Babice in Zlín Region. The family moved to Brno where he studied at the Organ School led by Leoš Janáček between 1910 and 1913. Partially for survival reasons, in 1913 he travelled to the USA to look for work, initially

on-line]. Lehi, UT, USA: Ancestry.com Operations, Inc., 2010. [cited 1 August 2023]. Available from: https://www.ancestry.com/discoveryui-content/view/2001481053:7488?tid=&pid=&queryId=c4f9f948aa8e89855acfe1466235a617&_phsrc=Zeq220&_phstart=successSource). „*Francis [Francis] Rybka*“ (The National Archives and Records Administration; Washington, D.C. *Passenger and Crew Lists of Vessels Arriving at and Departing from Ogdensburg, New York, 5/27/1948–11/28/1972*; Microfilm Serial or NAID: *T715, 1897–1957*. Ancestry.com. *New York, U.S., Arriving Passenger and Crew Lists (including Castle Garden and Ellis Island), 1820–1957* [database on-line]. Lehi, UT, USA: Ancestry.com Operations, Inc., 2010. [cited 1 August 2023]. Available from: https://www.ancestry.com/discoveryui-content/view/2001481922:7488?tid=&pid=&queryId=9fc11ba83cfa4c83dd6c22177eacfdddd&_phsrc=Zeq271&_phstart=successSource).

²⁶ Letter from Bohuslav Martinů to Břetislav Bakala, 3 October 1926 (MZM, copy at IBM, Bak 1926-10-03).

²⁷ Letter from Bohuslav Martinů to his family in Polička, 1 March 1937 (CBM, PBM Kr 206; Synek–Všeticková, 2023, p. 287).

²⁸ *Rodní a křestní kniha Babická. Kniha III* [Birth and baptismal book of Babice. Book III], p. 116, book number: 11212, slide no. 118. [cited 1 August 2023]. Available from: <https://www.mza.cz/actapublica/matrika/detail/9350?image=216000010-000253-003377-000000-011212-000000-00-B04806-01170.jp2>.

28. dubna 1921.²⁹ V Knoxville se 31. prosince 1925 oženil s Doris Summersovou³⁰ a měl s ní čtyři děti, syny Boris Igora (nar. 1926) a Francise Jamese (nar. 1935) a dcery Shirley May (nar. 1928), která tragicky zemřela v roce 1933³¹, a Mary Carolyn (nar. 1931). Když v březnu 1941 Bohuslav Martinů s manželkou připluli z válečné Evropy do New Yorku, Frank Rybka, který zde tehdy již trvale žil, se k němu brzy hlásil a mezi oběma umělci se vytvořilo pevné přátelství, jež přetrvalo i v době, kdy skladatel nastálo přesídlil zpět do Evropy.³² Martinů věnoval manželům Rybkovým z vděčnosti za jejich péči a podporu dvě kompozice. Manželce Doris Rybka napsal 21. září 1941 k narozeninám klavírní skladbu *Dumka*, H 285bis,³³ a Franku Rybkovi dedikoval ve stejném roce *Sonátu č. 2 pro violoncello a klavír*, H 286.

²⁹ *Petition for Naturalization*. The National Archives in Washington, D.C.; Washington, D.C.; Record Group Title: *Records of District Courts of the United States*; Record Group Number: 21. Ancestry.com. *Pennsylvania, U.S., Federal Naturalization Records, 1795–1931* [database on-line]. Lehi, UT, USA: Ancestry.com Operations, Inc., 2011. [cit. 1. srpna 2023]. Dostupné z: https://www.ancestry.com/discoveryui-content/view/300213:2717?tid=&pid=&queryId=e1ca456f28be98504b3c61455a1a084e&_phsrc=Zeq243&_phstart=successSource.

³⁰ [?] SUMMERS RYBKA, *The Knoxville News-Sentinel*, 1925, roč. 5, č. 13, 5. prosince 1925, s. 5.

³¹ Záznam o smrti Shirley May Rybka (New Hampshire Archives and Records Management; Concord, New Hampshire. *New Hampshire Death Records, 1650–1969*. Ancestry.com. *New Hampshire, U.S., Death Records, 1650–1969* [database on-line]. Lehi, UT, USA: Ancestry.com Operations, Inc., 2021. [cit. 1. srpna 2023]. Dostupné z: https://www.ancestry.com/discoveryui-content/view/514097:61834?tid=&pid=&queryId=b7b1986a-6f862f61f5a1e5bb15c16e46&_phsrc=Zeq1&_phstart=successSource).

³² Srov. Rybka, 2011, s. 102; Holá, Monika, Martinů and Rybka, *Martinů Revue*, 2018, May–August, roč. 18, č. 2, s. 19.

³³ Hallbreich, 2007, s. 418; Rybka, Boris I., 1993, s. 51.

working in Youngstown, later in Philadelphia and in New York on Long Island as a church organist, cantor and choirmaster, later also a violoncellist. He gained American citizenship 28 April 1921.²⁹ He was married in Knoxville on 31 December 1925 with Doris Summers³⁰ and had four children with her, the sons Boris Igor (born 1926) and Francis James (born 1935), and daughters Shirley May (born 1928), who died tragically in 1933³¹ and Mary Carolyn (born 1931). When Bohuslav Martinů and his wife arrived in New York by boat from wartime Europe in March 1941, Frank Rybka was already living there permanently and he immediately got in contact. Soon there was strong friendship between the two artists, one that was to last even when the composer permanently relocated back to Europe³² Martinů dedicated two compositions to the Rybkas in thanks for their care and support. On 21 September 1941, he wrote Doris Rybka a piano composition for her birthday, *Dumka*, H 285bis,³³

²⁹ *Petition for Naturalization*. The National Archives in Washington, D.C.; Washington, D.C.; Record Group Title: *Records of District Courts of the United States*; Record Group Number: 21. Ancestry.com. *Pennsylvania, U.S., Federal Naturalization Records, 1795–1931* [database on-line]. Lehi, UT, USA: Ancestry.com Operations, Inc., 2011. [cited 1 August 2023]. Available from: https://www.ancestry.com/discoveryui-content/view/300213:2717?tid=&pid=&queryId=e1ca456f28be98504b3c61455a1a084e&_phsrc=Zeq243&_phstart=successSource.

³⁰ [?] SUMMERS RYBKA, *The Knoxville News-Sentinel*, 1925, Vol. 5, No. 13, 5 December 1925, p. 5.

³¹ Record of the death of Shirley May Rybka (New Hampshire Archives and Records Management; Concord, New Hampshire; *New Hampshire Death Records, 1650–1969*. Ancestry.com. *New Hampshire, U.S., Death Records, 1650–1969* [database on-line]. Lehi, UT, USA: Ancestry.com Operations, Inc., 2021. [cited 1 August 2023]. Available from: https://www.ancestry.com/discoveryui-content/view/514097:61834?tid=&pid=&queryId=b7b1986a6f862f61f5a1e5bb15c16e46&_phsrc=Zeq1&_phstart=successSource).

³² Cf. Rybka, 2011, p. 102; Holá, Monika, Martinů and Rybka, *Martinů Revue*, 2018, May–August, Vol. 18, No. 2, p. 19.

³³ Halbreich, 2007, p. 418; Rybka, Boris I., 1993, p. 51.

Blízký vztah s Frankem Rybkou dokresluje řada témat, která se v dopisech objevují. Martinů věděl, že mu jeho přítel vždy pomůže, a proto se na něj často obracel s různými prosbami. Ať už se jednalo o pronájem bytu, pomoc s odvozem ve Spojených státech i později v Evropě, přeposílání pošty, či zaslání zboží z USA do Evropy v době, kdy manželé Martinů trvale žili ve Francii. Korespondence dokládá, jak Frank Rybka pomohl najít manželům nový pronájem v New York City na konci léta roku 1941, když skladatel hledal klidnější bydlení, kde by mohl nerušeně komponovat: „*Budeš li mít trochu času podívej se přece zdali by nenašel nějaký domek (třeba jsou takové pro 2 rodiny s 2 kuchyněma.)*.“³⁴ Rybka nejprve zajistil manželům pronájem apartmánu na Long Islandu v domě manželů Castagnolových, ale o necelý rok později jim také pomohl se stěhováním z něj. O tom svědčí dopis z 18. června 1942: „*Jak jste odstěhovali moje piano? Odčetla pí C. ten telefon?*“³⁵ Podobně se na Franka Rybku skladatel obracel s drobnějšími žádostmi, když například potřeboval zajistit odvoz z prázdninových cest v Americe i později v Evropě nebo zaslat nějaké produkty z Ameriky do Francie. Frank Rybka řídil a vlastnil osobní automobil a v Evropě si auto pronajímal. Martinů informoval rodinu v Poličce 14. července 1954: „*Přijel přítel Rybka co chodil za Vlastou Tylovou a najmul si zde auto tak se asi s ním podíváme do Španělska, ale až na konec saisony teď je na to moc horko. Jel si teď pro auto do Paříže a možná že se s ním*

³⁴ Dopis Bohuslavu Martinů Franku Rybkovi, 10. září 1941 (CBM, PBM Kfr 1219).

³⁵ Dopis Bohuslavu Martinů Franku Rybkovi, 18. června 1942 (ČMH, G 7008).

dedicating his *Sonata No. 2 for Violoncello and Piano*, H 286, to Frank Rybka that same year.

His close relationship with Frank Rybka can be seen in the broad range of topics that appear in the letters. Martinů knew that his friend would always have his back and so often turned to him for help. The issues ranged from renting an apartment, needing a lift around the United States and later in Europe, forwarding his mail or sending US goods to Europe when the Martinůs were living permanently in France. The correspondence shows how Frank Rybka helped the couple find a new place to rent in New York City at the end of the summer of 1941, when the composer was looking for quieter lodgings, to allow him to compose in peace: “*So if you have the time, could you take a look to see if any small house might be found (for example the kind for 2 families with 2 kitchens).*”³⁴ Rybka not only arranged the rent of an apartment in Long Island in the house of the Castagnolos, but also helped them move into it just under a year later. This is evidenced by the letter from 18 June 1942: “*How did you move my piano? Did Mrs. C. deduct the phone?*”³⁵ The composer similarly turned to Frank Rybka with smaller requests, when he needed a driver during his holiday trips in America and Europe or needed American goods sent to France. Frank Rybka drove and owned a car and rented a car when in Europe. Martinů informed his family in Polička on 14 July 1954: “*My friend Rybka arrived, the one who courted Vlasta Tylová and has rented a car here so we’ll probably go to Spain, but at the end of the season now it’s too hot. He’s now gone for the car to Paris and I’ll*

³⁴ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 10 September 1941 (CBM, PBM Kfr 1219).

³⁵ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 18 June 1942 (ČMH, G 7008).

sejdu později ve Švýcarsku.³⁶ Skladatel toho využíval, jak dokládají jeho dotazy a nepřímé prosby: „Proč nesebereš Rudu, Martu a kočku a nepřijedete ještě sem na konec měsíce a já bych se mohl vrátit s vámi potom domu.“³⁷ Tak se ptal 16. září 1951 Rybky na konci svého prázdninového pobytu v horském středisku Lodge at Smugglers' Notch pod horou Mt. Mansfield ve Vermontu, které vedl krajan Mikuláš Mára (Nicholas Mara), bývalý tajemník Jana Masaryka. Podobně žádal Rybku o odvoz z Itálie a cestu do Španělska 14. srpna 1954: „Ona [Olga Schneeberger] má jet do Alassia (také to není docela jisté.) a sice 29. tak bys nás oba mohl vzít sebou, to je na cestě. Ovšem nevím kam se zatouláš ale prozatím počítej s tím datem to je stejně už asi čas kdy se budeš vracet abychom okolo 1. Sept. vyrazili do Španělska, ne?“³⁸ Frank Rybka byl skladateli nápomocný také při zajišťování produktů, na které byl zvyklý z Ameriky. Martinů byl od 20. let pravidelným rozhlasovým posluchačem. Ve Spojených státech vlastnil bateriový přenosný přijímač firmy Zenith, avšak ve Francii měl s bateriemi do tohoto přístroje problém, a proto se 3. června 1954 obrátil na Franka Rybku: „Mohl bys mi přivezti sebou baterii, dostaneš ji v Liberty Shop a sice do Portable Zenith Model³⁹ K 401 – R, kup battery B – No. 477 – 67 1/2 volts a tři malé Pike Wonder 1.5 volt., co jsou s tím, ale ať ti dají pro

³⁶ Dopis Bohuslava Martinů rodině do Poličky, 15. července 1954 (CBM, PBM Kř 460).

³⁷ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 16. září 1951 (CBM, PBM Kř 1243).

³⁸ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 14. srpna 1954 (CBM, PBM Kř 1271).

³⁹ Jedná se o tranzistorový rádiový přijímač americké výroby, do kterého Martinů potřeboval od Franka Rybky zaslat nové baterie.

*maybe meet him later in Switzerland.*³⁶ The composer made use of this, as can be seen from his questions and indirect pleas: “*Why don’t you grab Rudy, Marta and the cat and come over here for the end of the month and then I could go back home with you.*”³⁷ That was how he asked Rybka on 16 September 1951 at the end of his holiday stay in the mountain resort the Lodge at Smugglers’ Notch under Mt. Mansfield in Vermont. The resort was run by a compatriot Mikuláš Mára (Nicholas Mara), former secretary to Jan Masaryk. He similarly asked Rybka for a lift from Italy and a ride to Spain on 14 August 1954: “*She [Olga Schneeberger] is to go to Alassio (that is also not completely certain) and that on the 29th so if you could take us both with you, it’s on the way. Of course I don’t know where you’ll wander off to so wait for now with the date, it’s probably already when you’ll be returning so around 1 Sept. we can head out to Spain, no?*”³⁸ Frank Rybka also helped the composer acquire American goods. The composer was a regular radio listener from the 1920s onward. In the United States, he also owned a Zenith portable battery receiver. In France he however had difficulty finding batteries and so turned to Frank Rybka on 3 June 1954 for help: “*You could bring me a battery with you, you’ll get it at Liberty Shop and that is for the Portable Zenith Model³⁹ K 401 – R, buy the battery B – No. 477 – 67 1/2 volts and three small Pike Wonder 1.5 volt., that go with it, but tell them to give*

³⁶ Letter from Bohuslav Martinů to his family in Polička, 15 July 1954 (CBM, PBM Kr 460).

³⁷ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 16 September 1951 (CBM, PBM Kfr 1243).

³⁸ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 14 August 1954 (CBM, PBM Kfr 1271).

³⁹ This is a transistor radio receiver of American manufacture, which Martinů needed Frank Rybka to send him new batteries for.

Zenith, objednal jsem si je a oni mi poslali baterku pro Emerson. ⁴⁰

Přátelství Bohuslava Martinů s Frankem Rybkou utvrdilo také několik společných letních cest a prázdninových pobytů v Keene Valley, kde si rodina Franka Rybky pronajímala ve 40. a 50. letech prázdninový dům. Dokladem toho je například zmínka v dopise z 12. srpna 1947, kdy Martinů napsal Franku Rybkovi: „*Já pojedu jak jsi mi řekl na Saratogu a pak do Keene (?)*.” ⁴¹ V létě 1951 oba přátelé nedaleko odtud kempovali společně s mladším synem Franka Rybky F. Jamesem. Tento krátký pobyt v přívěsu v Deerlandu Martinů opakovaně zmiňoval ve svých dopisech Franku Rybkovi ze srpna a září 1951. Společná dovolená ale neprobíhala podle skladatelových původních představ o životě v obytném přívěsu, jak ho popsal před cestou rodině do Poličky 22. června 1951: „*[...] je to jako autobus je v tom kuchyn a lednicka, a da se v tom spat, zkratka je to jako maly byt, pohodlne a muze se clovek zastavit kde chce nemusí hledat hotel, bydlí se v tom a pekne. pripne se to na automobil a jede se, a tak myslím, ze se podivame na zapad, kde jsou jeste indiani, a je to ovsem hodne daleko, u nas nemame predstavu jak je Amerika velika, tak mozna pojedeme az do Californie, coz je asi jako z Parize do Moskvy, mozna jeste dale ale mam cas tak nemusime spechat, rad bych ty kraje poznal, je pry tam bajecne v Coloradu a v Arizone, a take do toho znameho parku v Yelostonu tam jsou jeste medvedi a jina havet, a ty geysiry s varici vodou, tak uvidim neco noveho a odpocnu si od toho babylonu*

⁴⁰ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 3. června 1954 (CBM, PBM Kfr 1267).

⁴¹ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 12. srpna 1947 (CBM, PBM Kfr 1228).

it to you for the Zenith, I ordered them and they sent me a battery for the Emerson."⁴⁰

The friendship between Bohuslav Martinů and Frank Rybka was also shaped by several joint summer trips and vacation stays in Keene Valley, where Frank Rybka's family rented a holiday house in the 1940s and 50s. Evidence of this is for example a mention in the letter of 12 August 1947, when Martinů wrote to Frank Rybka: "*I'll go just like you told me to Saratoga and then to Keene (?)*."⁴¹ In the summer of 1951, both friends camped not far away from there with Frank Rybka's younger son F. James. Martinů mentions this short camper trailer stay in Deerland repeatedly in his letters to Frank Rybka from August and September 1951. Their short holiday did not comport with the composer's expectations of trailer living, as he had described them to his family in Polička before the trip on 22 June 1951: "*[...] It's like a bus, there's a kitchen and a fridge in it, and you can sleep in it, in short, it's like a small apartment, comfortable and you can stop wherever you want, you don't have to look for a hotel, you live in it and it's nice. we attach it to the car and off we go, and so I think we'll look to the west, where the Indians still are, and of course it's very far away, we have no idea how big America is, so maybe we'll go all the way to California, which is like from Paris to Moscow, maybe even further, but we have time, so we don't have to hurry, I'd like to get to know those regions, they say it's wonderful in Colorado and Arizona, and also in the famous park in Yeloston, there are still bears and other vermin, and those geysirs with boiling water, so I'll see something new and*

⁴⁰ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 3 June 1954 (CBM, PBM Kfr 1267).

⁴¹ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 12 August 1947 (CBM, PBM Kfr 1228).

zde v N. Y.⁴² Svědčí o tom jak vzpomínky F. Jamese Rybky,⁴³ tak krátká poznámka v dopise Franku Rybkovi ze 7. září 1951: „*Tak jsem toho traileru neužil, myslím že jsem měl hned jet do Stowe, zde mi to moc pomohlo, takže budu mítí více kuráže až se zase vrátím do té zapletené situace, teď nevím dobře co si o tom mám myslet, však jsme o tom dost debatovali a jaká bude Roe až se vrátí také nevím.*“⁴⁴ Další společné cestovní plány dokládají dopisy z letních měsíců 1952 a 1954, kdy Frank Rybka i manželé Martinů pobývali v Evropě. Přestože během léta 1952 Rybka skladatele opakovaně kontaktoval, jak je zřejmé z dochovaného dopisu Franka Rybky skladateli z počátku července⁴⁵ i z dopisů Martinů, skladatel patrně toho léta neměl v úmyslu se v Evropě s přítelem setkat, a proto mu napsal 21. září 1952, v době, kdy Frank Rybka plul zpět do New Yorku: „*Tak jsme se nenašli o prázdninách a lituji že už nebyl čas abych přijel se za Tebou podívat do Paříže.*“⁴⁶ O dva roky později se opakovaně domlouvali na setkání a na cestu za „*dífkami*“ do Itálie. Dokládá to série šesti dopisů (CBM, PBM Kfr 1268–1272 a Kfr 1247). Z písemností zaslaných Franku Rybkovi i řediteli vydavatelství Universal Edition Alfredu Schlee je patrné, že

⁴² Dopis Bohuslava Martinů rodině do Poličky, 22. června 1951 (CBM, PBM Kř 413).

⁴³ F. James Rybka ve své knize vzpomíná, jak Martinů nevyhovovalo jejich společné kempování v obytném přívěsu s Frankem Rybkou a s ním samotným, když mu bylo 16 let. Asi po týdnů putování zaparkovali v horském středisku Lodge at Smugglers' Notch poblíž Stowe, kde Martinů kempování ukončil a přestěhoval se z přívěsu do hotelového pokoje (Rybka, 2011, s. 206).

⁴⁴ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 7. září 1951 (CBM, PBM Kř 1242).

⁴⁵ Dopis Franka Rybky Bohuslavu Martinů (kopie v IBM, Ryb 1952-00-00).

⁴⁶ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 21. září 1952 (CBM, PBM Kř 1248).

*take a break from that Babylon here in N. Y.*⁴² This can be seen in the recollections of F. James Rybka,⁴³ as well as in a short note in the letter from 7 September 1951: *“I didn’t enjoy the trailer after all, I think I should’ve gone straight to Stowe, it didn’t much help me here, so I’ll have more courage when I get back to that muddled situation, now I don’t know what to think of it, we debated the issue quite a bit and I also don’t know what Roe will be like when she comes back.”*⁴⁴ Evidence of their further joint travel plans can be seen in the letters from the summer months of 1952 and 1954, when Frank Rybka and the Martinůs were staying in Europe. Despite the fact that Rybka repeatedly contacted the composer during the summer of 1952, as is apparent from the single preserved letter from Frank Rybka from the start of July⁴⁵ as well as Martinů’s letters, the composer presumably hadn’t planned on meeting his friend in Europe, which is why he wrote to him on 21 September 1952, when Rybka was already on his way back to New York: *“So we didn’t catch each other over the holidays and I’m sorry that there wasn’t time for me to go see you in Paris.”*⁴⁶ Two years later they repeatedly arranged to meet and to chase after “*girls*” in Italy. This is evidenced in a series of six letters (CBM, PBM Kfr 1268–1272 and Kfr 1247). From the letters sent to Frank Rybka as well as the di-

⁴² Letter from Bohuslav Martinů to his family in Polička, 22 June 1951 (CBM, PBM Kr 413).

⁴³ F. James Rybka describes how camping in the trailer together with Frank and F. James Rybka didn’t suit Martinů well. He was 16. After about a week of wandering they parked at the Lodge at Smugglers’ Notch mountain resort, nearby Stowe and Martinů moved out of the trailer and into a hotel room (Rybka, 2011, p. 206).

⁴⁴ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 7 September 1951 (CBM, PBM Kfr 1242).

⁴⁵ Letter from Frank Rybka to Bohuslav Martinů (copy at IBM, Ryb 1952-00-00).

⁴⁶ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 21 September 1952 (CBM, PBM Kfr 1248).

Martinů pobýval koncem srpna 1954 s přítelkyní Olgou Schneeberger v Itálii.⁴⁷

Dopisy Bohuslava Martinů dokládají také Rybkovu pomoc v komplikovaných životních situacích. Dne 9. srpna 1946 Rybku informoval o vývoji svého zdravotního stavu po těžkém úrazu na Berkshire Music School v Great Barringtonu 17. července 1946: „[...] *jsem stále v horizontální pozici v posteli ale vše je na nejlepší cestě, jenom že budu muset zůstat ve špitále déle než jsme si představovali, asi ještě celý příští týden.*“⁴⁸ Jak vzpomíná F. James Rybka, část rekonvalescence pak Martinů trávil v jejich prázdninovém domě v Keene Valley. Martinů se na přítele Rybku obrátil, když se pod dojmem tragické smrti Jana Masaryka obával možných důsledků svého setkání s představiteli komunistického Československa ve Francii, a pověřil ho vykonáním poslední vůle. Tento dokument z 22. června 1948 je rovněž zařazen do tohoto souboru písemností: „*Pověřuji / Frank Rybka / 8531–168 Street Jamaica / Long Island / a splnomocňuji jej k této vůli a k mému obnosu v bance Banker Trust Company.*“⁴⁹

O několik let později Martinů požádal Franka Rybku o jinou pomoc. Pověřil ho, aby mu zprostředkoval vyhotovení svého daňového přiznání za rok 1953, a 30. prosince 1953 Rybkovi napsal: „*Prosím tě, myslíš že by tvůj advokát mně mohl udělat Income Tax*

⁴⁷ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 24. srpna 1954 (CBM, PBM Kfr 1272); pohlednice Olgy Schneeberger a Bohuslava Martinů Alfredu Schlee z 20. srpna 1954 (UE, kopie v IBM, UE 1954-08-20).

⁴⁸ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 9. srpna 1946 (CBM, PBM Kfr 1233).

⁴⁹ Poslední vůle Bohuslava Martinů, 22. června 1948 (CBM, PBM Kfr 1236).

rector of the publisher Universal Edition, Alfred Schlee, it is clear that at the end of August 1954 Martinů was staying with his girlfriend Olga Schneeberger in Italy.⁴⁷

Bohuslav Martinů's letters also show how Rybka helped out in difficult life situations. On 9 August 1946, he informed Rybka about the state of his health after his serious injury at the Berkshire Music School in Great Barrington on 17 July 1946: "[...] *I'm still horizontal at the moment in bed, but everything is going well, it's just that I'll have to stay in the hospital for longer than we thought, probably the whole of next week.*"⁴⁸ As his son F. James Rybka remembers, Martinů went on to spend a portion of his convalescence in their Keene Valley holiday house. Martinů also turned to his friend, impressed by the tragic death of Jan Masaryk, with his concerns about potential consequences from his meeting with representatives of Communist Czechoslovakia in France. He therefore entrusted him with the execution of his will. This document from 22 June 1948 is also included in the collection of writings: "*I hereby charge / Frank Rybka / 8531-168 Street Jamaica / Long Island / and fully authorise him to execute this will and to manage my funds at the Banker Trust Company bank.*"⁴⁹

Several years later Martinů asked for a different kind of help. He entrusted Frank Rybka with arranging for the preparation of his tax returns for the year 1953 and on 30 December 1953 he wrote to Rybka: "*Please, do you think your lawyer could do my Income Tax if I sent*

⁴⁷ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 24 August 1954 (CBM, PBM Kfr 1272); postcard from Olga Schneeberger and Bohuslav Martinů to Alfred Schlee from 20 August 1954 (UE, copy at IBM, UE 1954-08-20).

⁴⁸ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 9 August 1946 (CBM, PBM Kfr 1233).

⁴⁹ Last will of Bohuslav Martinů, 22 June 1948 (CBM, PBM Kfr 1236).

*kdybych ti poslal výčet mých příjmů a vydání?*⁵⁰ Následující dopisy dosvědčují, že akce byla natolik úspěšná, že Martinů dostal dokonce přeplatek zpět. Skladatel napsal Rybkovi 28. března 1954: „*Měl jsem s téma Taxama upozornit, já jsem se ani ve snu nenadál že bych měl dostat peníze zpět a neplatit nic, naopak já jsem chtěl něco platit, proto jsem tě žádal aby to udělal tak abych dokonce platil víc než vloni, asi okolo 150 dolarů a tak když jsem tam viděl cifru tak jsme to považoval za obnos který mám platit, trochu, je pravda, že jsem se v tom nemohl vyznat ale že bych neměl platit nic to mi na mysl nepřišlo.*“⁵¹

Bohuslav Martinů psal Franku Rybkovi i o svých zdravotních problémech, které byly následkem úrazu z července 1946. Během pobytu v horském středisku Lodge at Smugglers' Notch pod horou Mt. Mansfield opakovaně naříkal na bolest hlavy a hučení v uších. Dne 12. srpna 1951 sdělil: „*Mě se tu moc líbí a tak odpočívám a zotavuji se, ta hlava mě pořád nedělá dobře, hučení v uších se vrací občas ale jinak je tu krásně a večery jsou až moc teplé, ale to asi nebude trvat.*“⁵² Problém pokračoval, a tak o deset dní později napsal: „*Dnes zase nejsem v dobré kondici, zase se mi vrátil ten tlak do hlavy, tak nadávám a jsem takový zpanákový, jako kdyby mi někdo byl dal pořádnou facku. Budu s tím muset jít v N. Y. k svému doktorovi. Steinbach*

⁵⁰ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 30. prosince 1953 (CBM, PBM Kfr 1259).

⁵¹ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 28. března 1954 (CBM, PBM Kfr 1265).

⁵² Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 12. srpna 1951 (CBM, PBM Kfr 1239).

*you a list of my earnings and expenses?*⁵⁰ That in fact took place and subsequent letters show the exercise was so successful, that Martinů even received money back for three additional months. The composer wrote to Rybka on 28 March 1954: *“With the Taxes I should’ve let you know that it never occurred to me even in my dreams that I should get any money back and not pay anything, on the contrary I wanted to pay something, which is why I asked you to set it up to pay more than last year around 150 dollars and so when I saw the sum there we thought it was the amount to be paid, partially, it’s true, I didn’t understand it, but the idea that I should pay nothing didn’t even occur to me, mainly that you didn’t say anything and just wrote for me to send the check (you probably meant the check for the lawyer) and so I sent it.”*⁵¹

Bohuslav Martinů also wrote to Frank Rybka about his health problems, which were the consequence of his injury in July 1946. During his stay at the at the Lodge at Smugglers’ Notch mountain resort under Mt. Mansfield he repeatedly complained about headaches and ringing in his ears. On 12 August 1951, he wrote: *“I like it here a lot and am resting and recuperating, my head is still making me ill, the tinnitus sometimes comes back, but otherwise it’s beautiful here and the evenings are too warm, but that will probably not last.”*⁵² The problem persisted and so he wrote again ten days later: *“Today I’m not in the best condition, the pressure in my head has returned, so I’m swearing and it’s like I’ve downed a load of shots, like someone’s given me a proper slap. I’ll have to go see my doctor in N. Y. with it. Steinbach couldn’t say anything, I don’t have the results from the*

⁵⁰ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 30 December 1953 (CBM, PBM Kfr 1259).

⁵¹ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 28 March 1954 (CBM, PBM Kfr 1265).

⁵² Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 12 August 1951 (CBM, PBM Kfr 1239).

*nemohl nic říci, nemám ten nález po úrazu.*⁵³ Zdravotní komplikace se i po letech stále vracely, jak dokládá zmínka z 23. října 1953: *„A ovšem ještě je práce na zahradě, teď většinou už jenom tam jsem s koštětem a zametám protože se nechci moc schybat, zase mi vrátily ty zavrátě, je to otrava.*⁵⁴ Proto později zvažoval další vyšetření: *„Mě také to ucho stále zlobí a tak mi to dělá starosti, myslím že si zajedu do Švýcar, jsou prý tam báječní specialisté na uši.*⁵⁵

Stejně tak se ale Martinů rád podělil s Rybkou o své kulinářské zážitky: *„Až ti to dopíšu tak se půjdu podívat do kuchyně, peče se tam pul husy a už je pěknouce růžová tak ještě knedlíky a zelí a to bude paráda, už se těším, jenom ty mě zdržuješ s tímto dopisem no aspoň bude pěkně propečená a chutná.*⁵⁶ A jindy mu napsal: *„Dnes máme náhodou pěkného vykrmeného holoubka, je to sice malý pták když se svlekne z peří ale za to velmi chutný.*⁵⁷ Jídlo ve Vieux Moulin, o němž se ve svých vzpomínkách zmiňovala i Charlotte Martinů, si také pochvaloval: *„Ale zato jsem si báječně vařili, to víš všechno čerstvé, v Bretagni báječné ryby a jiné mořské potvory, V. Moulin jsem chodili na houby, no báječné, salad, ovoce, ředkvičky všeho hojnost, tak jsem se pěkně zrestauroval že i můj houser toho měl dost a zmizel ze zad i z nohy a tak*

⁵³ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 22. srpna 1951 (CBM, PBM Kfr 1240).

⁵⁴ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 23. října 1953 (CBM, PBM Kfr 1254).

⁵⁵ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 30. prosince 1953 (CBM, PBM Kfr 1259).

⁵⁶ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 16. listopadu 1953 (CBM, PBM Kfr 1255).

⁵⁷ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 4. března 1954 (CBM, PBM Kfr 1263).

*injury.*⁵³ These health problems would return repeatedly in the following years: *“And of course there’s still work in the garden, now I mostly just sweep here and there with a broom, because I don’t want to bend over much, the vertigo has come back, it’s a bother.”*⁵⁴ He therefore considered further treatment: *“My ear is also still bothering me and that makes me worry, I think I’ll take a trip to Switzerland, they say they have great ear specialists.”*⁵⁵

Similarly, Martinů liked to share his culinary experiences with Rybka: *“When I finish writing this I’ll go check in the kitchen, half a goose is being cooked there, it’s already nice and pink so just the dumplings and cabbage and things will be great, I’m looking forward to it, this letter of yours is holding me back, well at least it will be well cooked and tasty.”*⁵⁶ And at another time he wrote: *“Today we have a nice plump pigeon, it’s a small bird when you pluck its feathers, but very tasty for all that.”*⁵⁷ Just like Charlotte Martinů mentions in her memoirs, he was also happy to praise the food in Vieux Moulin: *“But on the other hand we cooked beautifully for ourselves, you know everything is fresh, in Brittany there were great fish and other sea critters, at V. Moulin we went mushroom picking, it was wonderful, salads, fruit, radishes an abundance of everything, I managed to recuperate well enough that even my lumbago had enough and is gone from my back and leg and so I no*

⁵³ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 22 August 1951 (CBM, PBM Kfr 1240).

⁵⁴ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 23 October 1953 (CBM, PBM Kfr 1254).

⁵⁵ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 30 December 1953 (CBM, PBM Kfr 1259).

⁵⁶ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 16 November 1953 (CBM, PBM Kfr 1255).

⁵⁷ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 4 March 1954 (CBM, PBM Kfr 1263).

*si zase bez obtíží mohu zašněrovat boty.*⁵⁸ O tom, že také Rybka na svého přítele myslel s českou kuchyní během prázdninových pobytů, svědčí sdělení skladatele z léta 1944: *„Včera došel balík mohutných parků a jazyků (langvič.), děkujeme Ti srdečně, budeš mít na svědomí zase zvětšení objemu a váhy tělesné, povolím si pásek o jednu díрку nebo o dvě. Ty moravské klobásy jsou opravdu něco fajnovýho, a pěkně se na talíři vyjímají, jazyk má moc pěknou barvu s bramborovou kaší a tak ten dárek zkonsumujeme že ž něho zbudou jen šlupky a ty sníš Mužík, ta tu chodí okolo a čmucha do vzduchu a olizuje se jako pes, no těší se a my se těšíme s ní, voní to až do Ridgefieldu.*⁵⁹

Dopisy Franku Rybkovi obsahují také dvě méně obvyklé roviny písemností Bohuslava Martinů, lechtivé žertování i zcela výjimečný vulgarismus. Ta první je svědectvím silného přátelství i žertovného rozmáru: *„Dítky jsou tu sice moc hezké, zvláště ty mladé a ty se mi nejvíce líbí ale to víš moc se toho zde dělat nedá, domu si je nemohu přivezt, to chápeš.*⁶⁰ Ta druhá je naopak důsledkem nespokojenosti s vývojem politické situace. Martinů stále sledoval a komentoval dění v Americe i v Evropě. Ve Francii četl *The New York Times*, což zmiňoval v dopisech Rybkovi opakovaně.⁶¹ Zcela ojediněle zvolil místo ironického komentáře efektivní zkratku: *„Teď se o nás radí Four*

⁵⁸ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 7. září 1953 (CBM, PBM Kfr 1252).

⁵⁹ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 2. července 1944 (CBM, PBM Kfr 1226).

⁶⁰ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 16. listopadu 1953 (CBM, PBM Kfr 1255).

⁶¹ *„Kupují si Times abych sledoval vývin s McCarthy a vyvíjí se správně ale teď už to není legrace, protože je vidět jak všichni ti representanti by zasloužili kopnout do p. . . .“* Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 3. června 1954 (CBM, PBM Kfr 1267).

longer have problems tying my shoelaces."⁵⁸ Rybka also thought of his friend concerning Czech cuisine during their holiday stays, as can be seen in this statement of the composer from the summer of 1944: "*Yesterday a parcel of gigantic sausages and tongues (language.) arrived, Thank you cordially, you will be once more responsible for increases in bodily volume and weight, I'll loosen my belt a notch or two. The Moravian bratwurst are really something special, they stand out nicely on the plate, the tongue had a good colour with mashed potatoes and so we will gobble up this gift until only the skins remain and those will be eaten by Mužik, she is pacing around and sniffing in the air and licking her lips like a dog, she's looking forward to it and us with her, the smells are wafting as far as Ridgefield.*"⁵⁹

The Martinů's letters to Frank Rybka also contain two less common aspects of his writing, light joking and the exceptional vulgarism. The first is evidence of their strong friendship and sense of humour: "*The girls here are beautiful, especially the young ones and I like those the most, but you know there's nothing much to be done here, I can't bring them home you understand.*"⁶⁰ The second is conversely the result of his dissatisfaction with the political situation. Martinů liked to watch and comment on events in America and Europe, in France he read the *The New York Times*, something he mentions repeatedly⁶¹ in his letters to Rybka and on one occasion

⁵⁸ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 7 September 1953 (CBM, PBM Kfr 1252).

⁵⁹ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 2 July 1944 (CBM, PBM Kfr 1226).

⁶⁰ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 16 November 1953 (CBM, PBM Kfr 1255).

⁶¹ "*I buy the Times to follow developments with McCarthy and things are developing all right, but now it's no joke, because everyone can see how those representatives deserve a kick up the a. . .*" Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 3 June 1954 (CBM, PBM Kfr 1267).

*Big tak to máme dobé a oni take, to je rovnost, to jsem si měli volit s těma našema idealy nejlépe jit někam bych se přesně vyjádřil do prdele.*⁶²

Bohuslav Martinů byl celý život zvyklý cestovat a střídát adresy. Aby ho poštovní zásilky našly vždy včas, nechával si je přeposílat příbuzným a přátelům. V letních měsících roku 1947 o to požádal také Franka Rybku: „*Prosím pošli mi dopis od Charlie ostatní tam nech a napiš mi co je nového, [...]*“.⁶³ Mělo to ještě jeden důvod, a to konspirační. Rybka totiž na rozdíl od Charlotte věděl přesně, kam Martinů cestoval se svou přítelkyní Rosalíí Barstow, a skladatel měl díky němu možnost být se svou ženou v nepřetržitém písemném kontaktu. Ta se pak mohla domnívat, že její manžel trávil léto s Frankem Rybkou v Keene Valley a Lenox.

Martinů psal Franku Rybkovi také o svých dvou přítelkyních, s nimiž se stýkal v Americe a Itálii. V letech 1947 až 1954 se opakovaně zmiňoval o Rosalíí Barstow (1. října 1910 – ?28. listopadu 1970)⁶⁴, kterou nazýval „*Roe*“. Její příjmení uvedl v tomto souboru písemností pouze v poslední vůli, kdy ji tehdy ustanovil dědičkou v případě smrti své i své ženy: „*Pro případ smrti a vědom toho co píše moje poslední*

⁶² Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 1. února 1954 (CBM, PBM Kfr 1260).

⁶³ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 12. srpna 1947 (CBM, PBM Kfr 1238).

⁶⁴ Datum úmrtí se nepodařilo s jistotou určit. Dříve uváděné rodné příjmení (Goodman) i datum narození (Rybka, 2011, s. 21, 194; Svatos, 2018, s. 64) se liší od data narození Rosalíí Barstow, rozené Goodwin. Srov. *Michigan, Marriage Records, 1867–1952*; Film: 153; Film Title: 56 Midland 1640–4899. Ancestry.com. *Michigan, U.S., Marriage Records, 1867–1952* [database on-line]. Provo, UT, USA: Ancestry.com Operations, Inc., 2015. [cit. 1. srpna 2023]. Dostupné z: https://www.ancestry.com/discoveryui-content/view/1828353:9093?tid=&pid=&queryId=94b55747510433fa3c4b9cd43118b5ab&_phsrc=Zeq60&_phstart=successSource.

chose a strong invective instead of his usual ironic commentary: “*Now the Four Big are arguing about us, that’s good for us and them too, that’s equality, we should have voted with those ideals of ours to go, to be entirely accurate, to go fuck ourselves.*”⁶²

Bohuslav Martinů was used to travelling and switching addresses his whole life. To ensure his mail always found him in time, he had them forwarded to his relatives and friends. In the summer months of 1947 he asked Frank Rybka to do the same: “*Please send me the letter from Charlie leave the rest there and write what’s new, we didn’t even have time to speak in Lenox [...].*”⁶³ This had another, conspiratorial reason. Unlike Charlotte, Rybka knew exactly where he was travelling with his girlfriend Rosalie Barstow, despite the composer having the option of constant written communication with his wife. She thought her husband was spending the summer with Frank Rybka in Keene Valley and Lenox.

Martinů also wrote to Frank Rybka about his two girlfriends that he met in America and Italy. Between 1947 and 1954, he repeatedly mentioned Rosalie Barstow (1 October 1910 – ?28 November 1970),⁶⁴ who he referred to as “*Roe*”. He only mentioned her surname in this collection of writings once in his will, where he established her as his inheritor in the case his wife was

⁶² Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 1 February 1954 (CBM, PBM Kfr 1260).

⁶³ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 12 August 1947 (CBM, PBM Kfr 1238).

⁶⁴ The date of death could not be determined with certainty. Previously given maiden name (Goodman) and date of birth (Rybka, 2011, pp. 21, 194; Svatos, 2018, p. 64) differs from the date of birth of Rosalie Barstow, née Goodwin. Cf. *Michigan, Marriage Records, 1867–1952*; Film: 153; Film Title: *56 Midland 1640–4899*. Ancestry.com. *Michigan, U.S., Marriage Records, 1867–1952* [database on-line]. Provo, UT, USA: Ancestry.com Operations, Inc., 2015. [cited 1 August 2023]. Available from: https://www.ancestry.com/discoveryui-content/view/1828353:9093?tid=&pid=&queryId=94b55747510433fa3c4b9cd43118b5ab&_phsrc=Zeq60&_phstart=successSource.

*vůle je tato: v případě mojí smrti, moje žena Charlotte Martinů, je dědicem všech příjmů amerických. Evropské příjmy jdou mojí sestře a bratrovi v Poličce. V případě úmrtí mojí ženy jdou americké příjmy Rosalie Barstow 180 Sullivan Street New York, a jen jí ne jejím příbuzným. Totéž však platí o příbuzných mojí ženy. V tom případě všechny příjmy jdou mojí sestře a bratrovi v Poličce. to jest v případě umrtí mojí ženy: Kdyby nikdo nebyl na živu jdou všechny příjmy R. Barstow. Kdyby ani ona nebyla na živu jdou příjmy na podporu mladých skladatelů v Československu.*⁶⁵

V souboru korespondence Bohuslava Martinů Franku Rybkovi jsou uloženy také dva rukopisy Rosalie Barstow, společný pohled z 10. června 1947 a torzo dopisu z 30. července 1951. Jejím přátelský vztah s Frankem Rybkou je zřejmý z obou těchto listů: „*Hello Frank, You should come here one day; its a wonderful place .*“ („Ahoj Franku, měl bys sem někdy přijet, na toto překrásné místo.“).⁶⁶ V dopise z léta 1951 vyzvala Franka Rybku, aby se o skladatele postaral během jejich kempování v Deerlandu: „[...] *look after Bohuslav, he needs your friendship now more then at any other time.*“ („[...] dávej pozor na Bohuslava, potřebuje Tvé přátelství víc než kdy jindy.“).⁶⁷ Martinů se o své přítelkyni zmiňoval, jak sama cestuje i jak řídí automobil. V létě 1947 informoval Rybku: „*Roe je výtečný driver [...]*“.⁶⁸ A v srpnu 1954 už jen naznačil: „[...] *víš jak nerad cestuji vlakem a v poslední době jsem si zvyknul na*

⁶⁵ Poslední vůle Bohuslava Martinů, 22. června 1948 (CBM, PBM Kfr 1236).

⁶⁶ Pohlednice Bohuslava Martinů a Rosalie Barstow, 10. června 1947 (CBM, PBM Kfr 1234).

⁶⁷ Torzo dopisu Rosalie Barstow, 30. července 1951 (CBM, PBM Kd 600).

⁶⁸ Nedatovaný Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, srpen 1947 (CBM, PBM Kfr 1237).

also dead: *“In the case of my death and aware of what I am writing, my last will and testament is as follows: In the case of my death, my wife Charlotte Martinů is the inheritor of all my American incomes. My European incomes go to my sister and brother in Polička. In the case of the death of my wife, my American incomes go to Rosalie Barstow 180 Sullivan Street New York, and only to her not her relatives. The same applies concerning the relatives of my wife. In that case all of my incomes go to my sister and brother in Polička. that is in the case of my wife’s death. If nobody else is alive then all my incomes go to R. Barstow. If even she is no longer alive all my incomes shall go to support young composers in Czechoslovakia.”*⁶⁵

The collection of letters Bohuslav Martinů to Frank Rybka also includes two manuscripts by Rosalie Barstow, their joint postcard from 10 June 1947 and the body of a letter from 30 July 1951. The friendly relationship with Frank Rybka was clear from both of these missives: *“Hello Frank, you should come here one day; it’s a wonderful place.”*⁶⁶ In a letter from the summer of 1951 she also called on Frank Rybka to take care of the composer during their camping trip to Deerland: *“[...] look after Bohuslav, he needs your friendship now more than at any other time.”*⁶⁷ Martinů mentioned how his girlfriend travelled alone and could drive a car. In the summer of 1947, he wrote to Rybka: *“Roe is a wonderful driver [...]”*⁶⁸ And in August of 1954, he only needed to hint: *“[...] you know how I hate travelling by train I’ve recently gotten used to the car, as you know however she*

⁶⁵ Bohuslav Martinů’s last will, 22 June 1948 (CBM, PBM Kfr 1236).

⁶⁶ Postcard of Bohuslav Martinů and Rosalie Barstow, 10 June 1947, (CBM, PBM Kfr 1234).

⁶⁷ Torso of letter from Rosalie Barstow, 30 July 1951 (CBM, PBM Kd 600).

⁶⁸ Undated letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, August 1947 (CBM, PBM Kfr 1237).

*caru, jak víš ale ta je už také daleko, [...].*⁶⁹ Důvody tohoto jinotaje objasnil krátce předtím: „*Prosím tě nezmiňuj se stále o R , ty víš že mi to všechno čte a pak mám peklo.*“⁷⁰ Charlotte Martinů tento nemanželský vztah netolerovala, a proto psal Rybkovi v roce 1954 o svých cestách a plánech na setkání v Itálii jen v náznacích. Mnoho z těchto dopisů dokládá, že s Frankem probíral zcela osobní problémy, včetně bolestného dilematu ve vztahu ke svojí ženě Charlotte. Příteli se o této komplikované situaci zmiňoval od konce 40. let.

Konspirativní návštěvy Itálie v letech 1952 až 1954 souvisely také s přítelkyní Olgou Schneeberger, Rakušankou, která žila v Itálii. Martinů se s ní seznámil během léta 1952. Společně strávili konec srpna v Matri. V dopise z 22. srpna 1952 se Martinů zmínil Alfredu Schlee, že v rakouských Alpách bude v doprovodu „[...] *mit einer jungen Dame kommen ob ich die deutsche Sprache nicht kenne* [...]“⁷¹ („[...] s jednou mladou dámou, neboť nehovořím německy [...]“). Tento dopis psala Olga Schneeberger. Je psán německy její rukou, patrně proto, že skladatel v té době německy nekomunikoval. Martinů pak 6. září 1952 poslal Olze Schneeberger dopis z Paříže, z něhož je zřejmé, že v rakouském Matri pobývali společně.⁷² O dva roky později, když se domlouval s Rybkou na setkání v Itálii, sdělil mu 24. srpna 1954 její adresu v Rapallu, kam mu měl psát: „*Adresa Olgy je O. Schneeberger Via Privata Pasténe 16. Ra-*

⁶⁹ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 3. srpna 1954 (CBM, PBM Kfr 1269).

⁷⁰ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 22. července 1954 (CBM, PBM Kfr 1268).

⁷¹ Dopis Bohuslava Martinů Alfredu Schlee, 22. srpna 1952 (UE, kopie v IBM, UE 1952-08-22).

⁷² Dopis Bohuslava Martinů Olze Schneeberger, 6. září 1952 (UE, kopie v IBM, SchO 1952-09-06).

is far away, [...].”⁶⁹ The reason for this obtuseness was explained shortly before: “*Please don’t keep mentioning R, you know that she reads all my stuff and then I get hell.*”⁷⁰ Charlotte Martinů could not tolerate this extramarital affair and so he wrote to Rybka in 1954 about his travels and plans for an Italian rendezvous indirectly. Many of these letters show that he and Frank discussed entirely personal problems, including a painful dilemma in relation to his wife, Charlotte. He began mentioning the complicated situation to his friend at the end of the 1940s.

His conspiratorial visits to Italy between 1952 and 1954 also had to do with his girlfriend Olga Schneeberger, an Austrian living in Italy. Martinů got to know her during the summer of 1952. They spent the end of August together in Matri. In a letter to Alfred Schlee, from 22 August 1952, Martinů mentioned that he would be in the Austrian Alps accompanied “[...] *mit einer jungen Dame kommen ob ich die deutsche Sprache nicht kenne [...]*”⁷¹ (“by a young lady, as I speak no German”). This letter was written by Olga Schneeberger. It is written in German in her hand, probably because the composer did not communicate in German at that time. On 6 September 1952, he then sent Olga Schneeberger a letter from Paris, from which it is clear they spent time together in Austrian Matri.⁷² Two years later on 24 August 1954, when he was arranging to meet Rybka in Italy, he gave him her address in Rapallo to write to: “*Olga’s address is O. Schneeberger Via Privata Pasténe*

⁶⁹ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 3 August 1954 (CBM, PBM Kfr 1269).

⁷⁰ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 22 July 1954 (CBM, PBM Kfr 1268).

⁷¹ Letter from Bohuslav Martinů to Alfred Schlee, 22 August 1952 (UE, copy at IBM, UE 1952-08-22).

⁷² Letter from Bohuslav Martinů to Olga Schneeberger, 6 September 1952 (UE, copy at IBM, SchO 1952-09-06).

pallo.“⁷³ V listopadu pak přítele informoval, že žádal klavíristu Rudolfa Firkušného, aby pro ni zajistil vstupenky na koncert, na němž vystupoval: „*Psal jsem mu aby poslal Olze lístky na koncert , snad to udělal*.“⁷⁴ Jejich vztah dokumentuje zejména značně rozsáhlý soubor písemností o více než 80 položkách, který je uložen v kopii v Institutu Bohuslava Martinů v Praze.

Přestože dopisům Bohuslava Martinů Franku Rybkovi dominují četná přátelská a důvěrná témata, nalezneme v nich mnoho důležitých zmínek o práci na nových dílech a také o provozování skladeb. Často se jedná o stručná sdělení, kdy konkrétní skladbu je možné určit jen na základě související korespondence nebo dalších dobových pramenů. O práci na nových skladbách Martinů informoval přítele velmi úsporně, podobně jako se zmiňoval o svém zdravotním stavu nebo o počasí. Byla to součást sdělení o jeho životě, nikoli hlavní informace. Soubor korespondence Franku Rybkovi však ukazuje, že několik skladeb, u nichž Rybka sehrál důležitou roli, se stalo tématem nejen jednotlivých dopisů, ale konstantou řady písemností.

V souboru 60 listů prvního svazku korespondence Bohuslava Martinů Franku Rybkovi z let 1941–1954 skladatel zmínil vznik 14 skladeb a práci na jednom nerealizovaném operním námětu podle románu F. M. Dostojevského *Běsi*. Přestože se jednalo jak o komorní díla, tak o rozsáhlé symfonické skladby, stačila Martinů k informování o nich pouze krátká slovní

⁷³ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 24. srpna 1954 (CBM, PBM Kfr 1272).

⁷⁴ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 29. listopadu 1954 (CBM, PBM Kfr 1274).

16. *Rapallo*.⁷³ And in November he informed his friend that he had asked the pianist Rudolf Firkušný to arrange tickets for her to a concert he was performing at: “*I wrote to him to send Olga tickets to the concert, hopefully he did so.*”⁷⁴ Their relationship is primarily documented by the large collection of more than 80 writings whose copies are stored at the Bohuslav Martinů Institute in Prague.

Despite the wealth of friendly and intimate topics that dominate Bohuslav Martinů’s letters to Frank Rybka, we can also find many important mentions of work on his new compositions as well as their performances. These are often short statements, where a specific composition can only be identified based on related correspondence or other period sources. He informed his friend about work on these new compositions very briefly, similarly to mentions of his health or the weather. These were facts about his life, but hardly the most important information. This collection of letters to Frank Rybka does however show that there were some compositions where Rybka played an important role, that became the topic of more than just individual letters, and something of a through line in a number of documents.

In the collection of 60 writings of the first volume of the correspondence of Bohuslav Martinů to Frank Rybka from the years 1941–1954, the composer mentions the creation of 14 compositions and work on one unfinished opera theme based on the novel by F. M. Dostoyevsky, *The Possessed*. Despite the fact that these included more than just chamber pieces, but also broad symphonic compositions, Martinů only mentions them in short

⁷³ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 24 August 1954 (CBM, PBM Kfr 1272).

⁷⁴ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 29 November 1954 (CBM, PBM Kfr 1274).

spojení. „[...] *píšu na Symfonii* [...].“⁷⁵ Takto stručně psal Rybkovi o práci na *Symfonii* č. 1, H 289. A podobně úsporně se vyjadřoval v případě dalších skladeb, *Symfonie* č. 2, H 295 („*Já jsem se pustil do II Symfonie*“), *Symfonie* č. 4, H 305 („*dokončil jsem Symfonii*“), nebo *Symfonie* č. 6, H 343 („*Ještě zde pracuji na té Symphonii na I větě a jinak jen spím a jím* [...].“). Pouze v případě vůbec první zmínky o dokončené skladbě *Concerto da camera pro housle a smyčcový orchestr, klavír a bicí nástroje*, H 285, byl detailnější: „[...] *za to houslový koncert jsem dopsal, udělal kopii a klavírní výtah, přečetl hodně anglických knih a stloustnul jsem. Koncert bude hráti asi Ruth Posselt, možná že vyjde tiskem v N. Y. u Boosey Hawkes. Manuscript jsem poslal přes legaci Švýcarskou do Basileje a čekám teď na chek.*“⁷⁶ V případě většiny dalších skladeb byl Martinů podobně stručný jako u symfonií. V jednom případě shrnul dokončení tří skladeb do jediné věty: „*dokončil jsem Symfonii* [*Symfonie* č. 4, H 305], *Sonátu pro flétnu* [*Sonáta pro flétnu a klavír*, H 306] *a teď pro Kreislera* [*Czech Rhapsody; pro housle a klavír*, H 307]“.⁷⁷ Podobně stručně spojil informace o přípravě nových oper *Ženitba*, H 341, a *Mirandolina*, H 346: „*Trochu už začínám něco dělat, dávám dohromady ty komedie* [...].“⁷⁸ I toto sdělení lze určit jen díky

⁷⁵ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 13. července 1942 (CBM, PBM Kfr 1220).

⁷⁶ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, [9.?] září 1941 (CBM, PBM Kfr 1218).

⁷⁷ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 18. července 1945 (CBM, PBM Kfr 1229).

⁷⁸ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 31. srpna 1951 (CBM, PBM Kfr 1241).

phrases. “I [...] write the *Symphony* [...].”⁷⁵ This was how he briefly informed Rybka of his work on *Symphony No. 1*, H289. And he was similarly concise when talking about other compositions, such as *Symphony No. 2*, H295 (“I started work on the *II Symphony*”), *Symphony No. 4*, H305 (“I’ve [...] completed the *Symphony*”), or *Symphony No. 6*, H343 (“I’m still working on that *Symphony* here, on the first movement and otherwise I’m just sleeping and eating [...]”). It was only in his very first mention of the completed composition, the *Concerto da camera for Violin, String Orchestra, Piano and Percussion Instruments*, H285, that he provided more details: “[...] but at least I managed to finish writing the violin concerto, made a copy and piano reduction, read a lot of English books and put on some weight. Ruth Posselt will probably play the concerto, perhaps it will even be printed in N. Y. by Boosey Hawkes. I sent the manuscript via the Swiss legation to Basel and am now waiting for the check.”⁷⁶ For most other compositions, Martinů was similarly short as with the symphonies. In one case he summarised the completion of three compositions into a single sentence: “I’ve [...] completed the *Symphony* [*Symphony No. 4*, H305], *Sonata for flute* [*Sonata for Flute and Piano*, H306] and now for *Kreisler* [*Czech Rhapsody for Violin and Piano*, H307].”⁷⁷ He was similarly short when referring to the preparation of his new operas *The Marriage*, H341, and *Mirandolina*, H346: “I’m starting to do a little, putting together the comedies [...].”⁷⁸ Even this conclusion can only be reached

⁷⁵ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 13 July 1942 (CBM, PBM Kfr 1220).

⁷⁶ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, [9?] September 1941 (CBM, PBM Kfr 1218).

⁷⁷ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 18 July 1945 (CBM, PBM Kfr 1229).

⁷⁸ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 31 August 1951 (CBM, PBM Kfr 1241).

souvisejícím pramenům.⁷⁹ Stručně informoval Rybku o nových skladbách také v průběhu roku 1954. Výjimečně se obsírněji zmínil jen o novém vokálním cyklu *Petrklíč*, H 348, který napsal z podnětu Zdeňka Zouhara. „*Nicméně po návratu jsem dostal dopis z Brna od nějakého ženského sboru (dirigent Zouhar) jestli bych jim něco nenapsal a tak jsem si sedl a napsal ‚Petrklíč‘, pět moravských dvojzpěvů s pianem a houslema, tak ti schovám jednu kopii.*“⁸⁰ Zřejmě to souviselo s radostnou prací s moravskou lidovou poezií. Kantátu *Hora tří světél*, H 349, přiblížil Rybkovi opět jen stručně: „*Pustil jsem se do práce a napsal pro ty Singers Hague takové male oratorio o p. Ježíši na hoře Olivetské.*“⁸¹ Ve stejném dopise psal také o práci na *Sonátě pro klavír*, H 350, pro klavíristu Rudolfa Serkina: „*Teď se tu peru s pianem na klavírní Sonátě, již už po několik let slibuji Serkinovi.*“⁸²

Jiná situace byla v případě tří skladeb, *Thunderbolt P-47*, H 309, opery *Mirandolina*, H 346, a *Sonáty pro violoncello a klavír č. 3*, H 340, i nerealizovaného operního námětu podle románu F. M. Dostojevského *Běsi*. Frank Rybka zde byl více než jen

⁷⁹ Karla Šebánka žádal Martinů 3. června 1951: „*Prosím Tě, pošli mi co možno nejrychleji český překlad divadla Gogol: Námluvy (Ženíbka?) a najdeš-li náhodou Goldoni: Locandiera jestli to bylo přeloženo. Na každý pád rychle Gogola.*“ (CBM, PBM Kkš 986). Podobně se obrátil na rodinu v Poličce 22. června 1951: „*[...] kdybyste mohli najít a poslat toho Gogola byl bych rad.*“ (CBM, PBM Kr 413). A 29. června Martinů Šebánka urgoval: „*Toho Gogola jsi mi neposlal [...].*“ (CBM, PBM Kkš 987). Dne 12. srpna 1951 napsal Franku Rybkovi: „*Zapomněl jsem si vzít tu Locandiera, zůstala asi ve tvé ložnici, pošli mi ji [...].*“ (CBM, PBM Kfr 1239).

⁸⁰ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 3. srpna 1954 (CBM, PBM Kfr 1269).

⁸¹ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 29. listopadu 1954 (CBM, PBM Kfr 1274).

⁸² Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 29. listopadu 1954 (CBM, PBM Kfr 1274).

thanks to further corroborating sources.⁷⁹ He also briefly informed Rybka about his new compositions throughout 1954. He only gave more detail than usual about the new vocal cycle *Primrose*, H 348, which he wrote at the instigation of Zdeněk Zouhar. “*Anyway after getting back I got a letter from Brno from some women’s choir (conductor Zouhar) whether or not I might write them something and so I sat down and wrote ‘Petrklíč’ (Primrose), five Moravian duets with piano and violins, I’ll save you a copy.*”⁸⁰ He was probably happy to work with Moravian folk poetry. He mentioned the cantata *Mount of Three Lights*, H 349, to Rybka briefly again: “*I got down to work and for those Singers Hague I wrote a small oratorio about Jesus on the Mount of Olives.*”⁸¹ In the same letter he also writes about his work on the *Sonata for Piano*, H 350, for the pianist Rudolf Serkin: “*Now I’m fighting with the piano on my piano Sonata, the one I’ve been promising to Serkin for a few years.*”⁸²

The situation was different in the case of three compositions: *Thunderbolt P-47*, H 309, the opera *Mirandolina*, H 346, and the *Sonata for Violoncello and Piano No. 3*, H 340, as well as the unfinished opera according to the novel by F. M. Dostoyevsky, *The Pos-*

⁷⁹ On 3 June 1951, Martinů asked Karel Šebánek: “*Please, send me the Czech translation of the Gogol Theatre: Courtship (The Marriage?) and they found by chance Goldoni: Locandiera if it was translated. In any case, a quick Gogol.*” (CBM, PBM Kkš 986). On 22 June 1951, he addressed his family in Polička in a similar way: “[...] *if you could find and send this Gogol, I’d be glad.*” (CBM, PBM Kr 413). And on 29 June Martinů urged Šebánek: “*You didn’t send me that Gogol [...].*” (CBM, PBM Kkš 987). On 12 August 1951, he wrote to Frank Rybka: “*I forgot to take the Locandiera, it must have stayed in your bedroom, send it to me [...].*” (CBM, PBM Kfr 1239).

⁸⁰ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 3 August 1954 (CBM, PBM Kfr 1269).

⁸¹ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 29 November 1954 (CBM, PBM Kfr 1274).

⁸² Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 29 November 1954 (CBM, PBM Kfr 1274).

adresátem nových informací, a proto se jim Martinů věnoval ve svých dopisech podrobněji a v některých případech také opakovaně.

Frank Rybka sehrál klíčovou roli při podnětu, přijetí zakázky i názvu skladby *Thunderbolt P-47, Scherzo pro orchestr*, H309. Martinů mu proto o ní psal v létě 1945 několikrát. Poprvé to bylo, když ještě ani nevěděl, jaký plán mají Frank Rybka s Hansem Kindlerem, zakladatelem a tehdejším šéfdirigentem National Symphony Orchestra ve Washingtonu, D.C. Na Rybkův návrh Martinů odpověděl 18. července 1945 rezervovaně: „*Napiš mi co je to vlastně za plán, já v K[indler] nemám moc důvěru, on je fantasista a myslím že se to dá vyřídit písemně.*“⁸³ O týden později už bylo vše jasné, když dostal nové informace nejen od Rybky, ale i od Kindlera. Rybkovi pak 24. července 1945 sdělil: „*Dnes došel tvůj dopis a také dopis od Kindlera, chce nějakou kratší kompozici asi 10 minut a nabízí \$ 200. Napsal jsem mu že si to rozmyslím a že mu odpovím deffinitivně za pár dní. Co o Tom soudíš? Nějaké scherzo, nebo Tance by nebyl špatný nápad.*“⁸⁴ Jak uvádí F. James Rybka, dirigent Kindler informoval souběžně také jeho otce, aby Martinů nabídku přijal. To také Frank Rybka učinil.⁸⁵ Martinů skladbu dokončil 15. září 1945, jak uvádí jeho přípis na poslední straně autografní partitury.⁸⁶ Nebyl však spokojen s názvem skladby, a proto se obrátil na několik přátel, Miloše Šafránka, Jana Löwenbacha a také Franka Rybku. Tomu napsal 19. září 1945: „*To Kindlerovo Scherzo je brilliantní,*

⁸³ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 18. července 1945 (CBM, PBM Kfr 1229).

⁸⁴ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 24. července 1945 (CBM, PBM Kfr 1230).

⁸⁵ Rybka, 2011, s. 143.

⁸⁶ *Thunderbolt P-47, Scherzo pro orchestr*, H309 (CBM, PBMAa 72, s. 32).

essed. Here, Frank Rybka was more than just the recipient of new information, which is why Martinů mentions them in his letters in greater detail and sometimes even repeatedly.

Frank Rybka played a key role in the inspiration, acceptance of the commission and title of the composition *Thunderbolt P-47, Scherzo for Orchestra*, H309. As a result Martinů wrote to Rybka about it multiple times during the summer of 1945. The first time was before he had even heard the plan of Frank Rybka and Hans Kindler, founder and erstwhile chief conductor of the National Symphony Orchestra in Washington, D.C. Martinů reacted to Rybka's suggestion on 18 July 1945 with caution: "*Write to me what the plan really is, I don't much trust in K[indler], he's a fantasist and I think things can be sorted out in writing.*"⁸³ A week later however things were much clearer, after he had received new information from both Rybka as well as Kindler himself. On 24 July 1945, he wrote to Rybka: "*Today I received your letter and also a letter from Kindler, he wants some shorter composition about 10 minutes and offers \$200. I wrote to him to say I'll think about it and give a definite answer in a few days. What do you think about it? Some kind of scherzo or dance would not be a bad idea.*"⁸⁴ As F. James Rybka says, the conductor Kindler also informed his father, so that Martinů would accept the offer. Frank Rybka obliged him.⁸⁵ Martinů completed the composition on 15 September 1945, as is stated in a note he added to the last page of the autograph score.⁸⁶ He was not however satisfied with the name of

⁸³ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 18 July 1945 (CBM, PBM Kfr 1229).

⁸⁴ Letter from Bohuslav Martinů to Frank Rybka, 24 July 1945 (CBM, PBM Kfr 1230).

⁸⁵ Rybka, 2011, p. 143.

⁸⁶ *Thunderbolt P-47, Scherzo for Orchestra*, H309 (CBM, PBM Aa 72, p. 32).

*snad to zahrajou, hledám jen nějaký titul pro Ameriku, „Scherzo“ se mi zdá moc nijak nezajímavý titul. Něco jako Highway, Skyway? Najdi něco!*⁸⁷ F. James Rybka uvádí, že jeho otec navrhl skladateli pojmenování po stíhačím letounu Thunderbolt P-47.⁸⁸ Miloš Šafránek přisoudil název skladby svému synu Janovi.⁸⁹

Vůbec nejčastěji se Martinů ve svých dopisech Franku Rybkovi vracel k opeře *Mirandolina*, H 346. V rozmezí let 1951 až 1954 o ní psal celkem sedmkrát. První zmínka 31. srpna 1951 souvisela s prosbou o zaslání hry Carla Goldoniho *La Locandiera*. Bylo to jen krátce poté, co si ji přečetl v anglickém překladu během kempování s Frankem Rybkou a jeho synem F. Jamesem v Deerlandu. Z horského střediska Lodge at Smugglers' Notch ve Vermontu žádal 12. srpna 1951 Franka Rybku, který s obytným přívěsem putoval se synem F. Jamesem dál na východní pobřeží Spojených států, na mys Cape Cod: „*Zapomněl jsem si vzít tu Locandieru, zůstala asi ve tvé ložnici, pošli mi ji a také ty rubers.*“⁹⁰ Komponovat ale začal až mnohem později, poté co 30. prosince 1953 zamítl operní námět podle románu *Běsi*: „*Budu psát raději tu taliánskou komedii, Mirandolina, jestli se pamatuješ, četl jsi ji v traileru v Deer. campu a líbila se Ti. Vzal jsem si ji sebou a tak se do toho pustím*

⁸⁷ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 19. září 1945 (CBM, PBM Kfr 1231).

⁸⁸ Rybka, 2011, s. 143.

⁸⁹ Martinů, 1966, s. 222.

⁹⁰ Dopis Bohuslava Martinů Franku Rybkovi, 12. srpna 1951 (CBM, PBM Kfr 1239).

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy ***Milý Franku***.

Pokud se Vám ukáзка líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.